

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Bakalářská práce

PŘEKLADY AMERICKÉ LITERATURY
DO ČEŠTINY V 60. LETECH 20. STOLETÍ

Renata Janoušková

3. ročník

obor: český jazyk – anglický jazyk

vedoucí práce: **prof. PaedDr. Vladimír Papoušek, CSc.**

České Budějovice 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, dne 21. dubna 2013

.....
Renata Janoušková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat prof. PaedDr. Vladimíru Papouškovi, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce a za cenné rady, jež mi během psaní poskytl. Dále mé poděkování patří ještě pracovnícům vědecké knihovny v Českých Budějovicích, které mi byly velmi nápomocné při zprostředkování vhodné literatury.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá překlady americké literatury do češtiny v šedesátých letech dvacátého století. Práce mapuje žánrové spektrum americké literatury, která se v tomto desetiletí objevuje v Československu. Ukazuje, které literární žánry byly čteněji překládány a které méně. Nastiňuje důvody překladu jednotlivých žánrů a děl. Všímá si přijetí amerických titulů a jejich autorů českým prostředím. Mimoto uvádí české překladatele a také nakladatelství, která se zasloužila o vydání děl v Československu. Cílem práce je zaznamenat žánrové zastoupení českých překladů americké krásné literatury a současně i nastínit tendence a důvody, které vedly k jednotlivým překladům.

Annotation

This bachelor thesis deals with the American literature in Czech language in the “Sixties”. The thesis describes the genre spectrum of American literature which is introduced to Czechoslovakia in this decade. It shows which literary genres were translated more often and which less. Further, this work shadows the reasons of particular translations. It also deals with the reception of the American titles and their authors in Czech environment. Besides, it presents Czech translators and publishers which contributed to the publication of these books in Czechoslovakia. The aim of this work is to provide a genre representation of the Czech translations of American fiction, and, simultaneously, to refer to the tendencies and reasons which preceded the particular translations.

Obsah

Úvod.....	7
Cíl a metoda práce	8
1 Próza	9
1.1 Válečná tematika	10
1.1.1 Ztracená generace.....	12
1.2 Naturalismus	14
1.3 Literatura amerického Jihu.....	17
1.3.1 Literatura zabývající se černošskou otázkou.....	21
1.3.2 Černošští spisovatelé.....	23
1.4 Židovští autoři	24
1.5 Dobrodružná literatura	26
1.5.1 Science fiction.....	30
1.6 Detektivní literatura	32
1.6.1 Hard-Boiled School.....	33
1.6.2 Ostatní američtí autoři detektivek	38
1.6.3 Antologie detektivní literatury	40
2 Poezie	42
2.1 Překlady starší generace amerických básníků.....	42
2.2 Překlady mladé generace amerických básníků	45
2.2.1 Poezie Beat generation.....	45
2.4 Antologie.....	48
3 Drama	49
4 Zakázaná tvorba	56
4.1 Beat generation	56
4.2 Lolita	58

Závěr	60
Bibliografie	64

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat literaturou překladovou, a to konkrétně literaturou Spojených států amerických přeloženou do češtiny v šedesátých letech dvacátého století. Mým cílem je zjistit, jaká literatura byla překládána a jaké se objevovalo její žánrové a tematické zastoupení.

Nejprve bych chtěla vyčlenit jednotlivé literární druhy překládané literatury – a to prózu, poezii a drama, a pak bych k těmto jednotlivým literárním druhům, a to především u prózy, uvedla vyskytující se literární žánrové a tematické zastoupení. Jelikož se desetiletí 1960 až 1969, kterému se přímo věnuji, vyznačuje jak jistým ideologickým uvolněním, tak ale stále i jistým dogmatismem, nesmím opominout právě určující české prostředí, kde byly knihy většinou překládány a kde byly vydávány. Měla bych nastínit důvody, proč některé tituly byly poměrně hojně vydávány a proč některá literatura byla stále zakázána.

Šedesátá léta neboli „výrazné uzavřené období relativní svobody v nesvobodě“¹ tedy znamenají oproti letům předešlým éru kulturního rozkvětu. Do češtiny je přeloženo mnoho světových významných děl a mnoho nových autorů tzv. ze Západu. Není již přednostně překládána ruská literatura, nýbrž převážně literatura anglická, americká, francouzská, italská, německá, portugalská atd. Kromě krásné literatury se objevuje také i mnoho filozofických děl (Husserl, Nietzsche) a odborných knih, zabývajících se od psychologie a sociologie přes zemědělství a průmysl až kybernetikou a dalšími „novými“ vědami. Já se však ve své práci budu zabývat literaturou americkou let šedesátých, a to pouze krásnou literaturou.

Téma překladů americké literatury do češtiny v šedesátých letech považuji za poměrně zajímavé, jelikož právě v tomto desetiletí mohlo v českém prostředí vycházet a mezi veřejnost se dostávat mnoho desítek světově zásadních beletristických děl, která se v podstatě zasadila o velký kulturní posun, kdy český čtenář nebyl už natolik limitován a odkazován pouze na literaturu režimem bezvýhradně podporovanou. V této době se k nám poprvé dostává i mnoho děl mých oblíbených amerických autorů, jako jsou například Ernest Hemingway, John Steinbeck, Francis Scott Fitzgerald atd., a i proto je pro mě výzkum práce amerických překladů velmi zajímavý.

¹ KOSTKOVÁ, Helena. Šedesátá léta: zlatý věk české prózy. In: *Zlatá šedesátá: česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a ... zklamání*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2000, s. 19.

Cíl a metoda práce

Jak už jsem uvedla v úvodu této práce, cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké je žánrové a tematické zastoupení americké literatury přeložené do češtiny v šedesátých letech dvacátého století. Nejprve budu zkoumat, které tituly byly v tomto časovém úseku přeloženy, ty následně rozčlením na základní literární druhy *prózu*, *poezii*, *drama*, které se pak pokusím žánrově rozlišit a vyčlenit tak hlavní žánrové či tematické skupiny. Zde z důvodu početnosti překladů jednotlivých žánrových skupin uvedu pouze reprezentativní díla, která zvolím na základě vlastního přesvědčení o jejich význačnosti a významnosti jejich autorů. Pro objasnění důvodů k překladům jednotlivých děl a žánrů bych se také chtěla věnovat dodatkům knih reprezentativních titulů a některým dobovým literárním časopisům.

1 Próza

Prozaická tvorba byla u nás v šedesátých letech hojně překládána. Nejprve se do českého prostředí dostávají knižní překlady děl klasických autorů jako Ernesta Hemingwaye, Williama Faulknera a Johna Steinbecka. Od těchto autorů v tomto desetiletí vyšlo velké množství přeložených titulů. Nejvíce jich bylo vydáno od Johna Steinbecka – a to deset beletristických děl, některá byla vydána i více krát. I když docházelo k jistému uvolnění, američtí autoři museli být do socialistického prostředí nějak uvedeni. Například Ernest Hemingway byl českému čtenářstvu představen jako „náš autor“, který se ztotožňuje s „našimi“ názory a hledisky, což mělo Hemingwaye našemu prostředí přiblížit a hlavně dokázat prorežimní podporu amerického autora.²

Jako první se mezi české čtenáře dostala tvorba „ztracené generace“ (E. Hemingway, F. S. Fitzgerald, J. Dos Passos) a následně hned další přeloženou senzací se stal román J. D. Salingera *Kdo chytá v žitě* (The Catcher in the Rye). Překladem tohoto klíčového díla započala v Československu éra překládání dalších amerických „nových“ autorů. Dílo bylo vydáno hned na počátku desetiletí, a to v roce 1960 (nakl. SNKLHU), podruhé pak ještě v r. 1968 (nakl. Odeon). Kniha byla přeložena překladatelskou dvojicí Lubou a Rudolfem Pellarovými. Philip Bonovsky v časopise *Světová literatura* tomuto románu přikládá nemalý význam a považuje jej za skutečně významné dílo, které se objevilo během studené války.³ V prvním vydání je nám ještě v doslovu knihy Igorem Hájkem připomenut i český román *Stříbrný vítr* od Fráni Šrámka, s kterým můžeme najít určité souvislosti právě v Salingerově románu.⁴

Vlnou překladů „nových“ autorů se k nám dostávají díla velkých prozaiků, jako jsou Saul Bellow, James Jones, Philip Roth a Bernard Malamud. Nejvýraznějšími mladými autory jsou William Styron, Truman Capote a John Updike. Tito spisovatelé oproti klasickým autorům starší generace, jejichž díla v USA vycházela především ve dvacátých, třicátých a čtyřicátých letech dvacátého století, tvoří v letech padesátých a šedesátých a do češtiny jsou tak překládáni většinou maximálně s desetiletým zpožděním.

Nejaktuálnějším překládaným autorem byl John Updike, jehož dvě díla šedesátých let *Holubí pírká* (Pigeon Feathers) a *Kentaur* (The Centaur) byla Igorem

² KOCOUREK, Vítězslav. Tři noví Američané. *Plamen*. 1966, č. 1, s. 148.

³ BONOVSKEJ, Philip. J. D. Salinger: Kdo chytá v žitě. *Světová literatura*. 1960, č. 3, s. 157-158.

⁴ HÁJEK, Igor. Hříbě mezi mrakodrapy: doslov. In: SALINGER, J. D. *Kdo chytá v žitě*. Praha: SNKLHU, 1960, s. 223-230.

Hájkem přeložena do čtyř let od prvního vydání v USA. Povídkový soubor *Holubí pírká* je vydán v roce 1965 (nakl. SNKLU), ale již v roce 1963 jsou časopisecky uveřejněny tři povídky - *Zítřka a zítřka a tak dále*, *Holubí pírká*, *Žádostivá žena*.⁵ V roce 1967 v ČSSR vydané dílo *Kentaur* (nakl. Československý spisovatel) se stalo celosvětově uznávaným románem, který byl v Americe oceněn Národní knižní cenou USA a ve Francii cenou francouzského nakladatelství Seuil.

1.1 Válečná tematika

Téma války se stalo jedním z nejrozšířenějších prozaických námětů americké literatury. Jen děl zabývajících se druhou světovou válkou vyšlo v USA několik set a do českého prostředí byl přeložen zlomek této tvorby.⁶ Přesto v kontrastu s předchozími lety u nás v šedesátých letech vyšlo mnoho překladů děl s válečnou tematikou. Šlo především o válečný román, zabývající se válkou z různých úhlů pohledu a stejně tak i jejími následky. Americký román se na rozdíl od sovětského a českého zaměřoval na vnitřní problematiku americké armády – např. v dílech J. Hellera, N. Mailera. Často byla tvorba válečné tematiky vydávána právě v nakladatelství *Naše vojsko*, nakladatelství vojensko-odborné literatury tehdy patřící pod Ministerstvo obrany ČR.⁷

Že byla literatura válečné tematiky u nás v šedesátých letech velmi populární, dokazuje nejen velké množství vydaných beletristických děl, ale také v odborných literárních časopisech (především *Plamen*, *Světová literatura*) je tato literatura velmi často diskutována. Zabývají se jí např. tyto články: Petr Pujman: *Nad americkým válečným románem*⁸, Josef Škvorecký: *Historický román Williama Styrona*⁹, P. Bonovsky: *Dopis z New Yorku*¹⁰, Josef Škvorecký: *Marnotratný syn americké prózy*¹¹ atd.

Asi za jeden z nejvýznamnějších přeložených románů válečné tematiky lze považovat satirický válečný román *Hlava XXII* (Catch-22) od Josepha Hellera. Kniha byla v letech 1960 – 1969 přeložena Jaroslavem Chuchvalcem hned dvakrát, a to v letech 1964 a 1967 (nakl. Naše vojsko). Dílo bylo do češtiny uvedeno jako světový bestseller. Hlavní postava je v doslovu knihy vydané roku 1964 Jaroslavem Bučkem

⁵ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1963, č. 5. ISSN 0039-7075.

⁶ PUJMAN, Petr. Nad americkým válečným románem. *Plamen*. 1960, č. 3, s. 123.

⁷ Naše vojsko. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Na%C5%A1e_vojsko

⁸ *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Svaz českých spisovatelů: Praha, 1960, č. 3.

⁹ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Odeon: Praha, 1968, č. 3. ISSN 0039-7075.

¹⁰ *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1961, č. 2.

¹¹ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Odeon: Praha, 1964, č. 5. ISSN 0039-7075.

svým přístupem přirovnávána ke Švejkovi Jaroslava Haška, čímž mohl být román určitým způsobem přiblížen českému čtenářstvu. Kniha je dle již výše zmíněného doslovu představena poměrně neutrálně. Sice nelze opominout, že se *Hlava XXII* stala světovým bestsellerem, ale zároveň J. Buček uvádí i negativní názory, jimž věnuje ve svém doslovu mnohem větší prostor než hodnocením kladným. Morální odsouzení válek v podstatě přenáší na odsouzení celé knihy, a tím hlavně i celých Spojených států amerických.¹²

Neméně významná kniha s válečnou tematikou *Nazí a mrtví* (The Naked and the Dead) od amerického spisovatele Normana Mailera byla přeložena bezvýhradně jako úspěšné kvalitní dílo. Norman Mailer, „radikální intelektuál se silnými anarchistickými tendencemi“¹³, využívá v tomto protiválečném románu své vlastní zážitky z války. Kniha byla přeložena Jiřím Muchou, vydána v roce 1969 v nakladatelství Odeon a doslov napsal anglista a překladatel Jaroslav Hornát, který knihu považuje za nejlepší román o druhé světové válce.

Dalším dílem s válečnou tematikou vydaným také nakladatelstvím „Naše vojsko“ je například kniha *Mladí lvi* (The Young Lions) od populárního amerického spisovatele Irwina Shawa, který se stejně jako J. Heller v *Hlavě XXII* zabývá absurditou války. Kniha byla přeložena v letech 1963 a 1969 (přel. Josef Schwarz). Dále v tomto nakladatelství byla vydána i kniha *Znamení ohně* (The Cross and the Arrow) od Alberta Maltze, líčící tragické osudy za války (1961, přel. K. M. Richter).

Překládaným autorem se stal i James Jones, autor také patřící k v šedesátých letech nově překládaným kvalitním autorům. J. Jones píše naturalisticko-poetické romány a v šedesátých letech od něj vyšla díla *Pistole* (Pistol), (1964, nakl. Státní nakladatelství krásné literatury a umění, přel. A. J. Šťastný) a *...až navěky* (From Here to Eternity, 1968, nakl. Naše vojsko, přel. Libuše a Jiří Valjovi). Oba romány jsou autobiograficky postaveny na autorových válečných zážitcích na Havaji.

Ještě jako další příklad válečného románu lze uvést dílo zachycující hrůzy násilí *Lidská komedie* (Human Comedy) od Williama Saroyna, které bylo roku 1966 podruhé vydáno (nakl. Práce, přel. Jiří Bernau).

¹² BUČEK, Josef. ...(?)!!!...: doslov. In: HELLER, Joseph. *Hlava XXII*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 501-508.

¹³ HORNÁT, Jaroslav. Norman Mailer – Enfant terrible americké literatury. In: MAILER, Norman. *Nazí a mrtví*. Praha: Odeon, 1969, s. 565.

Podle mého názoru byla literatura s válečnou tematikou hojně překládána a předkládána českému prostředí, jelikož na čtenářstvo mohla působit poměrně neutrálně – podávala různá svědectví o hrůzách války a jejích následcích, čímž se nijak nedotýkala komunistického režimu v socialistickém Československu.

1.1.1 Ztracená generace

Mezi skupinu „Válečná tematika“ zařadím i překládanou literaturu tzv. ztracené generace (Lost generation), autorů poznamenaných první světovou válkou, která se tematicky přímo či nepřímo vyskytuje také v jejich tvorbě. Právě knihy nejvýznamnějších představitelů této skupiny - jako jsou Ernest Hemingway, F. C. Fitzgerald nebo John Dos Passos - jsou v šedesátých letech poprvé nebo znovu opakovaně překládány a vydávány.

Důvody překladů knih autorů této skupiny se poměrně různí. Řada překladatelů tato díla iniciativně přináší mezi české čtenáře jako kvalitní literaturu dosud často nepublikovanou. Objevují se zde ale i překlady knih z důvodu vykreslení „odstrašujícího“ příkladu kapitalismu v USA.

Nejvýraznější postavou „ztracené generace“ je jednoznačně Ernest Hemingway, od něhož v šedesátých letech vychází v Československu okolo deseti titulů, mnoho z nich je vydáváno několikrát. E. Hemingway byl mimo jiné oblíbeným americkým autorem spisovatele Josefa Škvoreckého, také jednoho z jeho překladatelů, který o něm napsal mnoho příspěvků do literárních časopisů – především do časopisu *Světová literatura*. Díky tomu byl E. Hemingway českému čtenáři více přiblížen a čtenář tak byl i lépe seznámen s velikostí tohoto amerického autora a kvalitou jeho tvorby.

K nejvýznamnějším titulům E. Hemingwaye, tematicky se řadícího ke „ztracené generaci“, patří díla *Komu zvoní hrana*, *Sbohem, armádo!* a *Fiesta (I slunce vychází)*. Román *Komu zvoní hrana* (For Whom the Bell Tolls), zasazen do doby španělské občanské války, je v Československu popáté vydán roku 1962, je přeložen Jiřím Valjou a vydán v nakladatelství Mladá fronta. Toto vydání je opatřené historickou poznámkou, v níž František Kružík objasňuje celou situaci okolo občanské války ve Španělsku. V podstatě se díky této historické „vsuvce“ jeví, že kniha byla přeložena spíše z důvodu vyzdvižení sovětských sil, které se spolu se socialisty a komunisty dalších evropských

zemí v rámci Mezinárodních brigád zasadily o pozvolné vítězství španělské války.¹⁴ Poznámka je zjevně ahistorická, prorežimní.

Poprvé v šedesátých letech vychází Hemingwayova novela, jež byla z anglického originálu „The Sun Also Rises“ do češtiny přeložena jako *Fiesta* nebo *I slunce vychází*. Ve většině vydaných překladů je jako hlavní název uveden *Fiesta*, který je doplněn o podtitul *I slunce vychází*. Kniha byla přeložena Františkem Vrbou a vydána v r. 1966 nakladatelstvím Mladá fronta. F. Vrba novelu opatřil také vlastním dodatkem. Typickou tvorbou vypovídající o „ztracené generaci“ je i román *Sbohem, armádo!* (A Farewell to Arms), jenž byl u nás podruhé vydán v roce 1965 (nakl. SNKLU). Kniha byla přeložena právě Josefem Škvoreckým, který v dodatku knihy hovoří o tomto kvalitním díle vynikajícího autora¹⁵.

Josefem Škvoreckým byla v roce 1965 přeložena také obsáhlá povídka *Dlouhý pochod* (The Long March, nakl. SNKLU) autora Williama Styrona. Podle J. Škvoreckého patří W. Styron k „nejnenápadnějším“ talentovaným autorům americké prózy padesátých let.¹⁶ Právě v příspěvku ve *Světové literatuře* je uvedena i ukázka z další Styronovy knihy *Doznání Nata Turnera* (přel. Vladimír Vařecha).

V šedesátých letech je nám poprvé představeno dílo spisovatele „jazzového věku“ Francise Scotta Fitzgeralda, a to hlavně díky Fitzgeraldově překladateli Lubomíru Dorůžkovi. Jako první se na počátku desetiletí do českého prostředí dostává román *Velký Gatsby* (The Great Gatsby, nakl. SNKLHU). O čtyři roky později je opět L. Dorůžkou, tentokrát spolu se Zdeňkem Urbánkem, přeložen Fitzgeraldův soubor povídek *Diamant velký jako Ritz* (The Diamond as Big as the Ritz, nakl. SNKL), který je předstupněm autorovy románové tvorby. F. C. Fitzgerald je zde v doslovu Františka Vrby připomenut také jako student marxismu, předvídající nástup komunistické revoluce v USA.¹⁷ Téhož roku bylo také časopisecky uvedeno Fitzgeraldovo nedokončené dílo *Poslední magnát*.¹⁸ Spisovatelovu tvorbu a vlastní život časopisecky

¹⁴ KRUŽÍK, František. Poznámka historika. In: HEMINGWAY, Ernest. *Komu zvoní hrana*. 5. vyd. Praha: Mladá fronta, 1962, s. 443-451.

¹⁵ ŠKVORECKÝ, Josef. Poznámka překladatele. In: HEMINGWAY, Ernest. *Sbohem, armádo!*. 2. vyd. Praha: SNKLU, 1965, s. 287-288.

¹⁶ ŠKVORECKÝ, Josef. Historický román Williama Styrona. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1968, č. 3, s. 87-91.

¹⁷ VRBA, František. Autor jazzového věku: doslov. In: FITZGERALD, Francis Scott. *Diamant velký jako Ritz*. 2. vyd. Praha: SNKLU, 1964, s. 267-272.

¹⁸ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Odeon: Praha, 1964, č. 5 - 6. ISSN 0039-7075.

přiblížil opět spisovatel a překladatel Josef Škvorecký. Čtenáři se tak zprostředkovaně mohli s Fitzgeraldem lépe seznámit.¹⁹

Od dalšího spisovatele „ztracené generace“ Johna Dose Pasosse vyšla románová trilogie *USA (U.S.A.)*. V roce 1962 byly A. J. Šťastným přeloženy a v nakladatelství SNKLU vydány všechny tři knihy *Dvačtyřicátá rovnoběžka* (The 42nd Parallel), *Devatenáct set devatenáct* (Nineteen Nineteen) a *Haldy peněz* (The Big Money). *Dvačtyřicátá rovnoběžka* byla vydána ještě roku 1964 v Rudém právu. V doslovu Zdeňka Vančury je kniha hodnocena jako velmi kvalitní dílo, které však svým kolektivním uchopením svědčí o stavu „kapitalistické propagandy“ v USA na úkor socialistických dělníků.²⁰

1.2 Naturalismus

Americký naturalismus byl oproti evropskému radikálnější. Američtí naturalisté se většinou zaměřovali na šokující životní podmínky, násilí a zločin. Tento kritický pohled na některé extrémní aspekty společenského dění byl do českého socialistického prostředí transformován a následně modifikován jako zcela kritický pohled na celou americkou společnost. Naturalismus se v komunistickém Československu v podstatě stal nástrojem kritiky Spojených států amerických a především amerického kapitalismu.

Již od počátku šedesátých let se začal překládat americký přední naturalista Theodore Dreiser. Poprvé byla postupně v letech 1961 – 1964 od tohoto autora přeložena tzv. Trilogie touhy, která obsahuje části *Finančník* (The Financier), *Titán* (The Titan) a *Stoik* (The Stoic). Sérii vydalo nakladatelství SNKL a kromě první části *Finančník*, kterou přeložili Emanuel a Emanuela Tilschovi, byla zbývající dvě díla trilogie přeložena Annou Novotnou, přední překladatelkou T. Dreisera. Tato vydání byla většinou doplněna o dodatky Zdeňka Vančury, díky nimž jsou knihy T. Dreisera představeny jako určité svědectví zrodu monopolního kapitalismu. Na základě „prospěchářských“ hrdinů je odsuzována americká společnost i se „svými

¹⁹ ŠKVORECKÝ, Josef. Marnotratný syn americké prózy. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1964, č. 5, s. 36-40.

²⁰ VANČURA, Zdeněk. Dos Passosovo vrcholné dílo. In: DOS PASSOS, John. *Dvačtyřicátá rovnoběžka*. 4. vyd. Praha: SNKLU, 1964, s. 373-376.

vykořisťujícími kapitalisty“.²¹ V dodatku *Stoika* například Zdeněk Vančura říká: „Dreiser přesvědčivě doložil strašnou lidskou nicotnost kapitalistického kořistnictví.“²²

Roku 1965 byl podruhé přeložen Dreiserův nejznámější román *Americká tragédie* (An American Tragedy), který pojednává o touze a cestě k dosažení tzv. amerického snu, častého tématu americké literatury. Děj, založen na opravdové události, dodává „otřesné“ kapitalistické společnosti na přesvědčivosti. Kniha byla přeložena Zdeňkem Urbánkem a vydána v nakladatelství SNKLU. Ještě ke konci šedesátých let vychází v Československu povídkový soubor *Tajfun* (1969, nakl. Odeon), založen na dalším pozorování lidských životů. Je opět přeložen Annou Novotnou.

Jako další americký naturalista byl českému prostředí představen Stephen Crane, od něhož byla Jaroslavem Schejbalem přeložena novela *Maggie, dítě ulice* (Maggie, A Girl of the Streets, 1962, nakl. Československý spisovatel). Zdeněk Vančura svůj doslov v knize nazývá „Zvěstovatel moderní americké literatury“ a Stephena Crana představuje jako průkopníka dalšího literárního vývoje americké literatury.²³

Jak už jsem uvedla v úvodu této kapitoly, naturalismus byl častým prostředkem kritiky kapitalismu USA a díla, případně i autoři byli využiti „prorežimně“. Nejlepším příkladem je americký spisovatel Upton Sinclair. U. Sinclair byl jako americký levicový politik českému čtenářstvu představen jako svědek rozpadající se americké kapitalistické společnosti, která spěje k neodvratné společenské krizi, a to především v románu *Džungle* (Jungle). Dílo bylo v desetiletém periodiku šedesátých let přeloženo dvakrát (1962 – nakl. SNKLU, 1967 – nakl. Svoboda), a to již posedmé a poosmé. Poprvé se v českém prostředí objevilo za první republiky. Bylo přeloženo překladatelskou dvojicí Emanuelou a Emanuele Tilschovými. I dodatek sedmého vydání z roku 1962 je Zdeňkem Vančurou nazván „Klasické dílo socialistické literatury“, což evokuje, že kniha měla vyvolat „naše národní socialistické“ cítění.²⁴

Jako amerického naturalistu bych uvedla i Jacka Londona, autora, jehož díla jsou také velmi často zařazována k dobrodružné próze pro děti a mládež. Musím upozornit na skutečnost, že právě Jack London, vlastním jménem John Griffith Chaney, je

²¹ VANČURA, Zdeněk. Svědectví o zrodu monopolitního kapitalismu: dodatek. In: DREISER, Theodore. *Titán*. Praha: SNKL, 1962, s. 521-535.

²² VANČURA, Zdeněk. Doslov. In: DREISER, Theodore. *Stoik*. Praha: SNKLU, 1964, s. 348.

²³ VANČURA, Zdeněk. Doslov. In: CRANE, Stephen. *Maggie, dítě ulice*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 93-98.

²⁴ VANČURA, Zdeněk. Klasické dílo socialistické literatury: doslov. In: SINCLAIR, Upton. *Džungle*. Praha: SNKLU, 1962, s. 381-386.

nejpřekládanějším autorem šedesátých let. V tomto desetiletém periodiku od něj vyšlo dvanáct titulů, velké množství z nich několikrát. Nutno dodat, že četnost překladů jeho knih není náhodná. Jack London byl, pro „nás“ tehdy velmi příhodně, socialistou a členem socialistické strany a odborů. Americký autor je českému prostředí představen jako silný jedinec, žijící v krutém životním boji Ameriky vyspívajícího kapitalismu. London je revolučním socialistou a velkým kritikem amerického kapitalismu. Svou osobností a svým životem je přirovnáván k ruskému spisovateli a revolucionáři Maximu Gorkému.²⁵

I když se Jack London do českého prostředí dostává jako „příhodný“ socialista, spisovateli nelze odepřít zřejmý talent, a proto jsou díla Jacka Londona dodnes stále hojně čtena. K jeho neznámějším knihám patří romány z prostředí divoké aljašské přírody, jako například *Bílý Tesák* (*White Fang*) a *Volání divočiny* (*The Call of the Wild*).

Bílý Tesák je u nás přeložen hned roku 1960 a celkově již potřetí vydán, poprvé v nakladatelství Mladá fronta, pak ještě v r. 1967 v nakladatelství Svoboda (spadajícím pod Rudé právo). Kniha byla přeložena Vladimírem Svobodou. Podle Radoslava Nenadála je kniha jednou z nejpůsobivějších a nejoblíbenějších Londonových knih. London zde aplikuje přírodní zákon „silnější přežívá“ podle Ch. Darwina, který naturalisté uplatňují i při pohledu na společnost.

V r. 1968 vychází v nakladatelství Mladá fronta Londonovo druhé nejznámější dílo aljašské divočiny, a to *Volání divočiny a jiné povídky z Aljašky*. Kniha je přeložena A. J. Šťastným. Tento překladatel přeložil a napsal doslov i u Londonova autobiografického románu *Martin Eden* (*Martin Eden*). Dílo zachycuje etapu Londonova života. A. J. Šťastný zdůrazňuje Londonovo socialistické cítění a jeho účast v „třídním boji“. London je vykreslen jako bojovník za socialistickou Ameriku.²⁶ Závěr dodatku vystihuje Londonovo uvedení do socialistického Československa: „I tak zanechal za sebou tento upřímný chlapec z lidu veliké dílo, které právě dělníci po celém světě znovu a znovu čtou, protože je psal z hlubokého prožitku s vášní a bohatou

²⁵ NENADÁL, Radoslav. Doslov. In: LONDON, Jack. *Bílý Tesák*. 3. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s. 164-167.

²⁶ ŠŤASTNÝ, A. J. Doslov. In: LONDON, Jack. *Martin Eden*. 3. vyd. Praha: SNKLU, 1962, s. 381-387.

fantasií. A s láskou k lidem.“²⁷ *Martin Eden* v šedesátých letech vychází dvakrát – v letech 1962 (3. vydání, nakl. SNKLU) a 1967 (4. vydání, nakl. Svoboda).

1.3 Literatura amerického Jihu

Literatura amerického Jihu se začíná z celoplošné americké tvorby vydělovat po americké občanské válce. Jednak z důvodu odlišných životních a sociálních podmínek v jižních státech, neboť po válce Severu proti Jihu byl Jih oproti severní části USA zcela zpleněn, zdevastován a finančně vyčerpán, také však práce v jižních státech byla naprosto odlišného charakteru – převažovalo zde zemědělství a plantážnictví. A právě náročnost jižanské práce udávala jednu z hlavních příčin občanské války, a to otrokářství, které po dlouhých bojích mezi Severem a Jihem bylo zrušeno, avšak situace černošského lidu stále nebyla ideální. To vše se přirozeně reflektovalo také v literatuře.

Jižanská literatura vytvořila výraznou skupinu, která dala Americe i celému světu nadprůměrná literární díla.²⁸ Za nejvýraznějšího a nejvýznamnějšího protagonistu literatury amerického Jihu je zcela oprávněně považován William Faulkner, nositel Nobelovy ceny za literaturu. Faulkner je u nás v šedesátých letech poměrně hojně překládán – vychází okolo sedmi nových překladů. Tituly jsou českému prostředí představovány jako vynikající díla mimořádného, ač velmi náročného autora, který vyniká propracovanou kompoziční stránkou ve své próze a kvalitní psychologizací postav. O Williamu Faulknerovi hodně mluví i Josef Škvorecký, který autora po jeho smrti „obhajuje“ před několika nařčeními angloamerického tisku, mluvícího o Faulknerově nesrozumitelnosti a nic neřešící rasové tematice. J. Škvorecký formuluje kvality tohoto představitele jižanské literatury a závěrem dodává, že W. Faulkner není autorem nesrozumitelným, ale těžkým.²⁹

Jako první Faulknerova kniha je roku 1961 přeložen protiválečný román *Báj* (A Fable). Dílo bylo přeloženo překladateli Josefem Škvoreckým a Lubomírem Dorůžkou a vydáno v nakladatelství SNKLU. Jaroslav Putík v doslovu knihy dílo hodnotí jako mimořádně kvalitní a náročné. Román je protiválečnou a pacifistickou alegorií, jež reflektuje Faulknerova životní stanoviska. J. Putík Faulknerovu dílu a samotnému

²⁷ ŠTASTNÝ, A. J. Doslov. In: LONDON, Jack. *Martin Eden*. 3. vyd. Praha: SNKLU, 1962, s. 387.

²⁸ NENADÁL, Radoslav. Paralely života a umírání: doslov. In: MCCULLERS, Carson. *Hodiny bez ručiček*. Praha: Mladá fronta, 1965, s. 245.

²⁹ ŠKVORECKÝ, Josef. Nesrozumitelný Faulkner. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1963, č. 3, s. 141-156.

spisovateli vytýká pouze jeho křesťanský dogmatismus, kterým se autor snaží přiblížit obyčejným lidem.³⁰ Náboženství bylo za doby komunismu silně neschvalováno.

Faulknerovým předním překladatelem se stal Jiří Valja, který v šedesátých letech přeložil hned tři Faulknerovy romány. Je zjevné, že Jiří Valja překládal Williama Faulknera z důvodu mimořádného, kvalitního díla tohoto autora. *Pobertové: Reminiscence* (The Reivers) je humoristický román, který je opět zasazen do Faulknerova oblíbeného imaginárního kraje „Yoknapatawpha“. Dílo vyzdvihuje autorova protirasistická přesvědčení. Román byl přeložen v tomto desetiletí dvakrát - v r. 1965 (nakl. SNKLU) a v r. 1967 (nakl. Odeon).

Další dva romány, také přeložené Jiřím Valjou, vycházejí v r. 1966 – *Absolone, Absolone!* (Absalom, Absalom!, nakl. Mladá fronta) – a v r. 1967 – *Když jsem umírala* (As I Lay Dying, nakl. Odeon). Obě díla se snaží podat složitý a hrůzný obraz amerického Jihu. *Absolone, Absolone!* je považováno za autorovo vrcholné dílo a v knize *Když jsem umírala* se snaží Faulkner jižanskou situaci podat formou tragikomického příběhu.

Ještě jako poslední dílo od Williama Faulknera, které u nás v šedesátých letech vychází, lze uvést jeho román *Rekviem za jeptišku* (Requiem for a Nun), přeložen Gabrielou Vavruškovou a vydán v roce 1965 v nakladatelství Dilia. Dílo se v Evropě proslavilo především díky své zdramatizované verzi, o kterou se zasadil Albert Camus.

Do kapitoly „Literatura amerického Jihu“ lze zařadit i významného amerického spisovatele Johna Steinbecka. J. Steinbeck se narodil v Kalifornii a svá díla psal v době hospodářské krize. Svou tvorbou se snažil reagovat na vzniklou situaci a svůj soucit a zájem vyjádřit v sociálně kriticky laděných románech, v nichž najdeme i znaky naturalismu. V šedesátých letech bylo od tohoto amerického autora přeloženo okolo deseti nových titulů – románů, novel a povídkových sbírek. Knihy Johna Steinbecka jsou českému prostředí představeny jako pohled na vykořisťování kolektivu amerických dělníků, farmářů, osadníků. Celá nedosažitelnost amerického snu i hospodářské krize jsou považovány za důsledek americké kapitalistické společnosti, která by se měla podrobit proletářské revoluci, k níž údajně vyzývá především kniha *Hrozny hněvu*.³¹

³⁰ PUTÍK, Jaroslav. To, co vidíte, jsou slzy: doslov. In: FAULKNER, William. *Báj*. Praha: SNKLU, 1961, s. 459 - 463.

³¹ SCHEJBAL, Jaroslav. Epický svět Johna Steinbecka: doslov. In: STEINBECK, John. *Toulavý autobus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1966, s. 141-151.

Roku 1960 vychází jako druhé vydání humorný román *Pláň Tortilla* (Tortilla Flat, nakl. SNKLHU, přel. Heda a Pavel Kovalyovi). Hlavní postavy, které se uchylují k duchovnímu životu a nezajímají se o složitou strukturu byznysu, tak nejsou vykořisťovány jako zbytek americké společnosti.³²

Asi nejvýznamnější dílo Johna Steinbecka *Hrozny hněvu* (The Grapes of Wrath) bylo v šedesátých letech přeloženo Vladimírem Procházkou dvakrát - v roce 1963 jako šesté vydání (nakl. SNKLU) a v roce 1968 jako sedmé vydání (nakl. Odeon). Vladimír Procházka román charakterizuje jako dílo vysoce literárně kvalitní, které podává hrůzné svědectví o kritické situaci za dob Rooseveltovy hospodářské krize, která je v podstatě důsledkem kapitalismu v USA. Osud rodiny Joadových je generalizován na tragický osud kolektiva osadníků a dalších sociálně slabých. Dílo bylo v podstatě využito v propagandistickém boji SSSR proti USA. Dodatek vydání z r. 1963 je uzavřen Procházkovým výrokem, kdy tvrdí, že americký způsob života, reflektován v „Hroznech hněvu“, je v podstatě odraz politiky války oproti sovětské politice míru.³³

Dvakrát vychází také novela J. Steinbecka *O Myších a lidech* (Of Mice and Men, 1960, nakl. Československý spisovatel; 1965, nakl. SNKLU, přel. Vladimír Vendyš), která byla Steinbeckem také zdramatizována. Z dalších spisovatelových knih přeložených v tomto desetiletí bych ještě zmínila *Toulavý autobus* (The Wayward Bus, 1966, 2. vyd., nakl. Mladá fronta, přel. A. J. Šťastný), *Na východ od ráje* (East of Eden, 1968, nakl. Československý spisovatel, přel. František Vrba) a *Nebeské pastviny* (The Pastures of Heaven, 1969, nakl. Svoboda, přel. Jaroslav Hornát). I tato díla, jež jsou také sociálně laděná, byla vydána především za účelem kritiky USA a k vyobrazení vyhořelé situace za hospodářské krize.

Dalším spisovatelem patřícím do skupiny autorů amerického Jihu je nositel několika literárních cen, spisovatel Truman Capote, který je do českého prostředí v šedesátých letech představen svými třemi do češtiny přeloženými knihami. Tento spisovatel byl bezvýhradně překládán jako nový kvalitní autor. Postava Trumana Capoteho se poprvé v literárním prostředí objevuje jako chlapec Dill v románu Harper Lee *Jak zabít ptáčka* (To Kill a Mockingbird). U nás je jako první Capoteova kniha vydána „The Grass Harp“ v r. 1965 (nakl. SNKLU). Kniha je přeložena jako *Luční harfa*, nebo v zastaralejší verzi *Trávná harfa*. Přeložil ji Jan Válek a doslov napsal

³² HÁJEK, Igor. Doslov. In: STEINBECK, John. *Pláň Tortilla*. 2. vyd. Praha: SNKLHU, 1960, s. 194.

³³ PROCHÁZKA, Vladimír. Doslov. In: STEINBECK, John. *Hrozny hněvu*. 6. vyd. Praha: SNKLU, 1963, s. 406.

Jaroslav Hornát, který mluví o Trumanu Capoteovi jako o jednoznačně vyhraněné osobnosti pozoruhodného talentu.³⁴ Tento román byl i úspěšně zdramatizován.

Dalším románem Trumana Capoteho, který se v šedesátých letech objevil v Československu, je *Snídaně u Tiffanyho* (Breakfast at Tiffany's), dílo, podle něhož byl také vytvořen stejnojmenný hollywoodský film, bylo přeloženo Jarmilou Fastrovou a poprvé vydáno r. 1969 v nakladatelství Československý spisovatel.

V letech 1968 a 1969 byl vydán dokumentární román T. Capoteho „In Cold Blood“ (nakl. Odeon, překlad Stanislav Mareš), přeložen jako *Chladnokrevně*, s podtitulem *Pravdivé vyličení čtyřnásobné vraždy a jejích důsledků*. Jedná se o umělecky pojatou románovou reportáž o masové vraždě, která se udála v Americe v r. 1959. V dodatku vydání z r. 1968 řadí Zdeněk Vančura dílo mezi nejlepší americké romány poslední doby a přirovnává titul, který také můžeme číst jako detektivní příběh, k Dreiserově *Americké tragédii*.³⁵

V šedesátých letech se u nás začalo mluvit o americké spisovatelce Carson McCullers, píšící rovněž o americkém Jihu. Bylo na ni upozorněno v několika literárních časopisech, kde byla poměrně hojně diskutována. Reakce na její tvorbu jsou velmi příznivé. Zdeněk Vančura mluví o novém originálním světě, jenž Carson vytvořila. Její knihy jsou dle kritiky uměleckým experimentem, v němž se autorka zaměřuje na mezilidské vztahy, často odcizené, do nichž se snaží proniknout. Zřejmý je také spisovatelčin odpor k rasismu. Její tři u nás v tomto desetiletí přeložená díla jsou považována za nejlepší a zároveň nejzávažnější.³⁶ Všechna zde vycházejí poprvé.

Jako první od Carson McCullers vychází r. 1964 novela *Balada o smutné kavárně* (The Ballad of the Sad Café), která byla přeložena Lubou a Rudolfem Pellarovými a vydána v nakladatelství Dilia. Téhož roku byla také v časopise *Světová literatura* uveřejněna ukázka z této kratší knihy (přel. Jarmila Fastrová).³⁷ Novela byla zdramatizována Edwardem Albeem, což následně posloužilo i jako podklad pro filmový scénář a roku 1991 vznikl ve Spojených státech amerických stejnojmenný film.

³⁴ HORNÁT, Jaroslav. Doslov. In: CAPOTE, Truman. *Luční harfa*. Praha: SNKLU, 1965, s. 106-109.

³⁵ VANČURA, Zdeněk. Nový styl Trumana Capota: doslov. In: CAPOTE, Truman. *Chladnokrevně: pravdivé vyličení čtyřnásobné vraždy a jejích důsledků*. Praha: Odeon, 1968, s. 273-275.

³⁶ VANČURA, Zdeněk. Sedm amerických románů. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1964, č. 1, s. 84-85.

³⁷ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1964, č. 4. ISSN 0039-7075.

Jako další se mezi české čtenáře dostal román *Hodiny bez ručiček* (Clock Without Hands, 1965), který se zaměřuje na některé aspekty rasové diskriminace. Kniha byla přeložena Jarmilou Emmerovou a vyšla v nakladatelství Mladá fronta. Radoslav Nenadál McCullers ve svém dodatku hodnotí jako kvalitní spisovatelku, která přináší něco nového.³⁸

Ke konci desetiletí, v r. 1969, vychází ještě román *Svatebčanka* (The Member of the Wedding), který je považován za autorčino nejlepší dílo. Kniha byla přeložena Jarmilou Fastrovou a vyšla v nakladatelství Odeon. Carson McCullers tento román i zdramatizovala a později se dílo dočkalo také filmové podoby.

Ještě bych chtěla zmínit další americkou spisovatelku jižanské tematiky Eudoru Welty, od níž se k nám v šedesátých letech dostala jedna kniha, a to novela *Srdce Ponderova rodu* (The Ponder Heart), prostřednictvím které se autorka českému prostředí poprvé představuje. Dílo bylo přeloženo Igorem Hájkem a vydáno r. 1967 v nakladatelství Odeon. Eudora Welty knihu pojala jako detektivní grotesku, v níž se snaží popsat zvláštní atmosféru amerického Jihu. Čtenář je tak obeznámen s tragikou i rozporuplností jižanského života.³⁹

1.3.1 Literatura zabývající se černošskou otázkou

Mezi autory amerického Jihu se vyskytlo i mnoho takových, kteří se ve svých dílech přímo zabývali postavením bývalých otroků, jejich životem, sociálními poměry a také rasismem. Jak už jsem uvedla výše, černošská minorita byla po konci války Severu proti Jihu osvobozena, avšak o svá práva musela ještě dlouho bojovat a čelit mnohým persekucím. V této podkapitole bych uvedla americké autory, kteří nepatřili k černošskému obyvatelstvu, ale přesto se ve své tvorbě zabývali černošskou otázkou a problémem rasismu. V šedesátých letech se do Československa dostává několik těchto autorů.

Jako první bych poukázala na americkou spisovatelku Harper Lee, o níž jsem se již výše zmiňovala v souvislosti s jižanským spisovatelem Trumanem Capotem. H. Lee, autorka pocházející z amerického jižního státu Alabama, vydala jediný román *Jak zabít ptáčka* (To Kill a Mockingbird), v němž se zabývá mezirasovými vztahy během

³⁸ NENADÁL, Radoslav. Paralely života a umírání: doslov. In: MCCULLERS, Carson. *Hodiny bez ručiček*. Praha: Mladá fronta, 1965, s. 243-250.

³⁹ NENADÁL, Radoslav. Paralely života a umírání: doslov. In: MCCULLERS, Carson. *Hodiny bez ručiček*. Praha: Mladá fronta, 1965, s. 243-250.

hospodářské krize. Za uvedené dílo byla oceněna Pulitzerovou cenou a k nám tento bestseller přinášejí překladatelé Marcela Mašková a Igor Hájek. Pro úspěch vychází kniha v šedesátých letech hned dvakrát – v r. 1963 a 1966 (nakl. SNKLU). O knize mluví také Josef Škvorecký v literárním časopise *Plamen*, kde na úspěšné dílo poukazuje, i když nezastírá poměrně „ohranou“ zápletku, skrz kterou autorka odhaluje mezirasové konflikty.⁴⁰

Dalším autorem, který se zabýval černošskou problematikou, byl americký pokrokový spisovatel Warren Miller, jehož nejzdařilejším románem je „The Cool World“. Kniha byla do češtiny přeložena Janem Zábranou jako *Prezident Krokadýlů*, i když Zdeněk Vančura v časopise *Plamen* dílo překládá jako *Chuligánský svět*.⁴¹ Román u nás vychází poprvé v roce 1963 v nakladatelství SNKLU. Warren Miller prožil řadu let v černošské čtvrti Harlem v New Yorku a v této knize podává jakési dokumentární svědectví o tamním životě. Kniha měla ve Spojených státech obrovský úspěch a černošským spisovatelem Jamesem Baldwinem byla označena za nejlepší román bělochů o černošské čtvrti.⁴² Podle románu byl v r. 1964 v USA natočen také stejnojmenný film.

Další v Americe legendární knihou se stal román *Chaloupka strýčka Toma* (Uncle Tom's Cabin), jenž u nás vychází v letech 1964 (nakl. SNDK) a 1969 (nakl. Albatros). Dílo napsala americká spisovatelka a abolicionistka Harriet Elizabeth Becher-Stoowe, která tímto svým románem výrazně ovlivnila boj proti otroctví. U nás byl přeložen Emanuelou a Emanuele Tilschovými a bývá řazen také k literatuře pro děti a mládež.

Erskine Caldwell byl spisovatelem, který se také narodil na americkém Jihu a psal o něm. Autor se často ve svých dílech dotýká témat, jako jsou chudoba, rasismus a sociální problémy obyvatel jižanských měst. Erskine Caldwell se v šedesátých letech nedostává do českého prostředí poprvé, již ve čtyřicátých a padesátých letech bylo přeloženo mnoho jeho knih. V roce 1966 souborně vychází tři romány, které svého autora proslavily po celém světě – jsou to *Tabáková cesta* (Tabacco Road), *Boží políčko* (God's little Acre) a *Trápení v červenci* (Trouble in July). E. Caldwell se v prvních

⁴⁰ ŠKVORECKÝ, Josef. Společný jmenovatel. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1962, č. 12, s. 91-98.

⁴¹ VANČURA, Zdeněk. Sedm pozoruhodných amerických románů. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1964, č. 1, s. 85.

⁴² VANČURA, Zdeněk. Sedm pozoruhodných amerických románů. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1964, č. 1, s. 85.

dvou románech zabývá především těžkou prací na americkém Jihu a v *Trápení v červenci* řeší hlavně rasovou otázku. Romány byly přeloženy A. J. Šťastným a vydány v nakladatelství Odeon.

V roce 1967 vychází ještě v nakladatelství Odeon další Caldwellův román *Tragický kus země* (Tragic Ground), který tematicky navazuje na dva předešlé romány *Tabákovou cestu* a *Boží políčko*. Tato kniha u nás vychází poprvé (nakl. Svoboda) a je přeložena Janem Cahou. Jan Hornát dílo v doslovu označuje za tendenční sociální román, který navazuje na tradici lidového humoru.⁴³

Ještě k závěru bych zmínila amerického prozaika a nositele Nobelovy ceny Lewise Sinclaira, od kterého byl mimo jiné přeložen také román *Královská krev* (The Kings Blood), který kritizuje rasistické počínání bílého obyvatelstva vůči černošské minoritě. Kniha byla vydání již podruhé (1967, nakl. Odeon) a přeložena A. J. Šťastným.

1.3.2 Černošští spisovatelé

Černošská literatura se výrazněji začala objevovat po druhé světové válce, kdy černošská minorita žijící na území USA silněji vyžaduje svá lidská práva. Tím se pomalu začíná formovat i černošská literatura. Objevuje se mnoho literárních skupin – např. ve dvacátých letech v Harlem Renaissance, do které patří především černošští básníci, a proto ji více zmíním v kapitole „Poezie“. U nás jsou černošští spisovatelé a černošská situace v šedesátých letech často časopisecky diskutovány. Na mnoho autorů, kteří byli také překládáni, je zde upozorněno (např. Langston Hughes a Lorraine Hansberry),⁴⁴ přestože například v šedesátých letech v Americe nejvydávanější autor James Baldwin je u nás přeložen až v roce 1979, i když literární časopisy o něm píší hojně již v letech šedesátých.

Co se týče černošských autorů píšících prózu, nenastal v šedesátých letech v Československu žádný překladový „boom“ této tvorby, a proto zde uvedu pouze dva autory a jejich díla, která byla přeložena v tomto desetiletí.

Prvním je Peter Abrahams, jehož román *Cesta bouře* (The Path of Thunder) byl podruhé v Československu vydán r. 1961 v nakladatelství Práce a přeložen Emanuelou a

⁴³ HORNÁT, Jan. Caldwellův sociální román: doslov. In: CALDWELL, Erskine. *Tragický kus země*. Praha: Svoboda, 1967, s. 148-149.

⁴⁴ BONOVSKEÝ, Philip. Americké naděje. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1960, č. 6, s. 51-53.

Emanuelem Tilschovými. Tato kniha byla spolu s dalším Abrahamsovým románem českým čtenářům představena již v padesátých letech, a proto toto vydání není velkou novinkou.

Ještě zmíním amerického spisovatele a bojovníka za lidská práva Juliana Mayfielda, od něhož se do českého prostředí dostala pouze jedna kniha, a to román *Město doutná* (The Grand Parade), přeložený právě v šedesátých letech (r. 1965). Dílo vydalo Nakladatelství politické literatury (NPL) a přeložila jej Miroslava Gregorová.

1.4 Židovští autoři

Jak jsem se již zmínila v úvodní kapitole americké prózy, v šedesátých letech se k nám nově dostává vlna tzv. nových amerických autorů, jejichž díla jsou v USA vydána převážně v šedesátých letech a v této době přeložena i do češtiny. Mezi těmito spisovateli tvořili velmi významný podíl židovští autoři, jako jsou Saul Bellow, Philip Roth a Bernard Malamud, kteří bývají považováni za jedny z nejvýznamnějších osobností americké prózy dvacátého století. Ještě bych k těmto třem autorům mohla zařadit J. D. Salingera, který je také spisovatelem židovského původu, ale jelikož se židovská tematika nijak neobjevuje v jeho díle *Kdo chytá v žitě*, v jediném u nás v šedesátých letech vydaném románu tohoto autora, již ho zde více zmiňovat nebudu.

Saul Bellow, ve Spojených státech považován za jednoho z nejvzdělanějších a nejuznávanějších autorů, byl do českého prostředí přeložen také jako jeden z nejzajímavějších amerických spisovatelů. Jako moderní autor byl v Československu v šedesátých letech často diskutován. Podle jedné z Bellowových překladatelek, Evy Masnerové, je to autor ne zcela jednoduchého stylu, který navazuje spíše na evropský než americký román.⁴⁵

V již zmíněném desetiletí vychází od Saula Bellowa dvě psychologicky dobře propracovaná díla, v nichž se vyskytuje motiv židovství, na který autor židovského původu klade důraz. Jako první vychází roku 1966 novela *Ani den!* (Seize the Days), která byla přeložena právě Evou Masnerovou a vydána v nakladatelství Mladá fronta. Kniha je psychologickou studií hlavní postavy žijící v soudobé americké společnosti, jež autora vybízí k zamyšlení se nad některými existenciálními otázkami. O dva roky později vychází v nakladatelství Odeon další Bellowovo dílo *Herzog* (Herzog), které přeložili Josef Škvorecký a Heda Kovalyová. Román se stal v Americe bestsellerem a u

⁴⁵ MASNEROVÁ, Eva. Doslov. In: BELLOW, Saul. *Ani den!*. Praha: Mladá fronta, 1966, s. 177-182.

nás o něm již roku 1965 v časopise *Světová literatura* mluví Jan Válek, který ve svém příspěvku tohoto amerického spisovatele a jeho dílo představuje a kladně hodnotí.⁴⁶

S tvorbou dalšího velmi významného židovského autora Philipa Rotha se čeští čtenáři mohli poprvé setkat v literárním časopise *Světová literatura*, kde byla roku 1965 uveřejněna Rothova povídka *Čekajte na vandaly* (překlad Josef Pospíšil).⁴⁷ Jako další se do českého prostředí dostává novela „Goodbye, Columbus!“, která byla Hedou Kovalyovou do češtiny přeložena jako *Sbohem, město C.*, i když v některých literárních příspěvcích je kniha pojmenovávána *Sbohem, Kolumbe!*. Tato novela byla u nás vydána roku 1966 v nakladatelství Odeon. Zdeněk Vančura v závěrečné poznámce knihy dílo představuje jako mimořádné, za něž Philip Roth sklídl mnoho cen a stipendií a jež ho postavilo mezi přední americké spisovatele.⁴⁸

Druhým knižně vydaným dílem Philipa Rotha, vydaným v šedesátých letech, je román „Letting Go“. Název knihy nebylo možné jednoznačně přeložit, a tak se můžeme setkat s názvy jako *Nechat být*, *Odhodit přítěž* nebo *At' se děje, co se děje. At' se děje, co se děje* knihu pojmenovali překladatelé Luba a Rudolf Pellarovi a tento název se stal nejpoužívanějším. Román vychází roku 1968 v nakladatelství Odeon, ale již v roce 1964 o knize mluví Zdeněk Vančura v časopise *Plamen*. Zdeněk Vančura tohoto mladého amerického autora považuje za velmi nadaného a uvažuje o Rothovi jako o možném nástupci Ernesta Hemingwaye.⁴⁹ Z. Vančura v dodatku překladu románu z roku 1968 ještě o Rothovi hovoří jako o spisovateli, který nám skrz svá díla umožňuje pohled na soudobou americkou společnost žijící v blahobytu a konzumu.⁵⁰

Třetím význačným americkým autorem židovského původu je Bernard Malamud, s jehož tvorbou se český čtenář poprvé setkává v druhé polovině šedesátých let. Roku 1966 vychází výbor povídek *Idioti mají přednost* (*Idiots First*), který je přeložen Lubou a Rudolfem Pellarovými a vydán v nakladatelství Odeon. S povídkami z této sbírky - *Volba povolání*, *Moje nejoblíbenější barva je černá*, *Německý uprchlík* – se bylo možno seznámit i rok před vydáním, a to v časopise *Světová literatura* (překlad

⁴⁶ VÁLEK, Jan. Bellowův Herzog. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1965, č. 3, s. 255-233.

⁴⁷ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1965, č. 5. ISSN 0039-7075.

⁴⁸ VANČURA, Zdeněk. Poznámka. In: ROTH, Philip. *Sbohem, město C.* Praha: Odeon, 1966, s. 124-126.

⁴⁹ VANČURA, Zdeněk. Sedm pozoruhodných amerických románů. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1964, č. 1, s. 80-85.

⁵⁰ VANČURA, Zdeněk. Roth a Amerika: doslov. In: ROTH, Philip. *At' se děje, co se děje*. Praha: Odeon, 1968, s. 651-653.

opět Luba a Rudolf Pellarovi), kde byly povídky uveřejněny.⁵¹ K vydání z r. 1966 je připojena poznámka Josefa Škvoreckého, v níž se autor a překladatel k tvorbě B. Malamuda staví kladně a zmiňuje mnohé prozaické motivy díla.⁵²

V roce 1968 je Ervinem Hrychem přeložen Malamudův román z roku 1952 „The Natural“. Název díla opět nebylo jednoduché přeložit do češtiny, a tak se můžeme setkat s názvem *Smolař*, jenž je na většině bibliografických překladů (např. nakl. Odeon, 1968), nebo *Přirozený talent*, jak dílo nazývá Josef Škvorecký v dodatku překladu Malamudovy knihy *Idioti mají přednost* z roku 1966. V tomto dodatku mluví J. Škvorecký o *Přirozeném talentu* jako o méně kvalitním díle Malamudovy tvorby, lépe hodnotí jeho pozdější prózu.⁵³ Tento román je psychologickou studií hráče baseballu a také v poznámce v závěru knihy František Stibitz českým čtenářům představuje tuto oblíbenou americkou hru.⁵⁴

1.5 Dobrodružná literatura

V šedesátých letech tvořila velkou část amerických překladů dobrodružná literaturou pro děti a mládež, která doslova zaplavila česká nakladatelství a následně i čtenáře. Téměř každý rok vyšla alespoň jedna kniha od autorů, jako jsou Mark Twain, James Fenimore Cooper, Richard Halliburton nebo James Oliver Curwood, a tak se českému čtenáři do rukou dostaly naprosté literární klasiky dobrodružné četby autorů ze Západu.

Většina těchto knih dobrodružné literatury vyšla ve *Státním nakladatelství dětské knihy* (SNDK), v českém nejstarším a největším nakladatelství vydávajícím knihy pro děti a mládež. Nakladatelství vzniklo znárodněním a slučováním soukromých nakladatelství po únoru 1948 a v devadesátých letech bylo přejmenováno na nakladatelství Albatros.⁵⁵ Dobrodružná četba amerických autorů zde vycházela v edici *Knihy odvahy a dobrodružství*.

⁵¹ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1965, č. 4. ISSN 0039-7075.

⁵² ŠKVORECKÝ, Josef. Poznámka. In: BALAMUD, Bernard. *Idioti mají přednost*. Praha: Odeon, 1966, s. 118-120.

⁵³ ŠKVORECKÝ, Josef. Poznámka. In: BALAMUD, Bernard. *Idioti mají přednost*. Praha: Odeon, 1966, s. 118-120.

⁵⁴ STIBITZ, František. Poznámka. In: BALAMUD, Bernard. *Smolař*. Praha: Olympia, 1968, s. 226-230.

⁵⁵ Albatros (nakladatelství). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Albatros_\(nakladatelstv%C3%AD\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Albatros_(nakladatelstv%C3%AD))

Američtí autoři, jejichž díla byla tak hojně v šedesátých letech překládána, nepatřili ve Spojených státech k mladé generaci spisovatelů, nýbrž tito literáti tvořili již na počátku dvacátého století nebo často i dříve. Nejstarším z nich byl James Fenimore Cooper, který se narodil v osmnáctém století a svá díla psal ve století devatenáctém. Přestože J. F. Cooper psal o století dříve, tak v desetiletí šedesátých let od něj vychází mnoho titulů v Československu poprvé. I když nutno dodat, že jeho první kniha u nás vyšla už v roce 1852 (*Poslední mohykán*, v povídkové verzi).

Tvorba J. F. Coopera je českému čtenáři představena především díky Cooperovu přednímu českému překladateli Vladimíru Henzlovi, který přeložil v šedesátých letech téměř všechna autorova díla. Nejslavnějším titulem tohoto spisovatele je bezesporu dobrodružný román *Poslední mohykán* (*Last of the Mohicans*), který u nás poprvé vychází v roce 1961 a pak ještě v roce 1968 (nakl. SNDK). Hned na počátku šedesátých let se k nám také poprvé dostává *Lovec jelenů* (*The Deerslayer*), opět vydán v nakl. SNDK, avšak přeložen Janem Cahanem. Josef Polišenský zde v doslovu J. F. Coopera představuje jako velkého amerického romanopisce a mluví o jeho díle s uznáním.⁵⁶

Poprvé v českém prostředí vycházejí ještě další tři Cooperovy romány – a to r. 1964 *Průkopníci* (*Pioneers or the Sources of the Susquehanna*) a r. 1967 *Prérie* (*The Prairie*), které vyšly v nakl. SNDK a byly přeloženy Vladimírem Henzlem. A posledním Cooperovým v šedesátých letech vydaným románem je *Stopař* (*The Pathfinder*), jež vychází v letech 1963 (nakl. SNDK, přel. Vladimír Henzl) a 1968 (nakl. Mladá fronta, přel. Křišťan Bém). Podle Igora Hájka jsou knihy indiánských příběhů J. F. Coopera značně zidealizované, ale i tak tento spisovatel přináší kus americké historie ve formě dobrodružných příběhů, které se staly pro čtenáře velmi oblíbenými.⁵⁷

Další americký spisovatel píšící dobrodružné romány a povídky pro děti a mládež, Richard Halliburton, byl překládán svým předním překladatelem Jiřím Poberem. Poprvé se k nám dostává Halliburtonova sbírka dobrodružných příběhů *Toulky světem*, jež vychází v letech 1961 a 1969 v nakladatelství SNDK a obsahuje tyto cestopisné reportáže: *The royal road to romance*, *New world to conquer*, *The glorious adventure*, *The flying carpet* a *Seven league boots*. Reportáže přeložil již výše zmíněný Jiří Pober spolu s Tatánou Peřinovou a Olgou Kořánovou. Doslov knihy z r. 1961 je

⁵⁶ POLIŠENSKÝ, Josef. Doslov. In: COOPER, James Fenimore. *Lovec jelenů*. Praha: SNDK, 1960, s. 491-494.

⁵⁷ HÁJEK, Igor. Doslov. In: COOPER, James Fenimore. *Stopař*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1968, s. 185-189.

Adolfem Hoffmeisterem věnován především dětem. A. Hoffmeister se zde snaží R. Halliburtona přiblížit a označuje ho za jednoho z nejpoblábnějších spisovatelů pro mládež na světě.⁵⁸ Spojené státy se socialistickému Československu pokouší přiblížit právě skrz Halliburtonova díla – „...i my se s Amerikou dohodneme na míru i vesmíru.“⁵⁹

Další dobrodružné povídky Richarda Halliburtona vycházejí jako druhé vydání roku 1960 pod názvem *Cesty za dobrodružstvím* (opět přel. J. Pober, T. Peřinová, O. Kořínková, nakl. SNDK). Jedná se o obdobné a některé totožné příběhy jako ve sbírce *Toulky světem*.

V šedesátých letech byly od R. Halliburtona také vydány dvě sbírky dobrodružných reportáží v nakladatelství Orbis, a to *Létající koberec* (Flying Carpet, 1968) a *Nádherné dobrodružství* (The Glorious Adventure, 1966). Obě vyšly jako již třetí vydání přeložené Jiřím Poberem. J. Pober hodnotí Richarda Halliburtona jako znamenitého a poutavého vypravěče, ale přesto kritizuje některé aspekty jeho psaní. V dodatku knihy *Nádherné dobrodružství* mu vytýká sklon k přehánění a jistou šablonovitost.⁶⁰

Dalším z amerických autorů dobrodružné literatury, čteně vydávaným v šedesátých letech, je James Oliver Curwood, který se u nás poprvé začal překládat již ve dvacátých letech dvacátého století. Celkem od něj bylo vydáno okolo devadesáti děl. I přes to, že jméno tohoto spisovatele nebylo pro české čtenáře žádnou novinkou, tak se k nám v šedesátých letech dostalo několik zcela nových Curwoodových románů. Poprvé byla přeložena a vydána tato díla: *Vlčák Kazan* (Kazan the Wolf Dog, 1960 a 1967, nakl. Mladá fronta, přel. Emanuel a Emanuela Tilschovi), *Kočovníci severu* (Normands of the North, 1962, nakl. SNDK, přel. Ladislav Pekař) a *Král Šedých medvědů* (The Grizzly King, 1967, nakl. Mladá fronta nakladatelství ČSM, přel. Irena Dvořáková). Také již poněkoličaté vyšly Curwoodovy dobrodružné romány *Lovci vlků* (Wolf Hunters) a *Zlaté údolí* (Gold Hunters) – oba byly přeloženy Alexandrem Fleischerem a roku 1968 vydány v nakl. SNDK. Tyto knihy měly tvořit trilogii, ale Curwood již poslední díl nestihl dopsat. Dílem tohoto spisovatele nám tak bylo přiblíženo prostředí

⁵⁸ HOFFMEISTER, Adolf. Doslov. In: HALLIBURTON, Richard. *Toulky světem*. Praha: SNDK, 1963, s. 406-415.

⁵⁹ HOFFMEISTER, Adolf. Doslov. In: HALLIBURTON, Richard. *Toulky světem*. Praha: SNDK, 1963, s. 415.

⁶⁰ POBER, Jiří. Doslov. In: HALLIBURTON, Richard. *Nádherné dobrodružství*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1966, s. 208-211.

divoké severoamerické přírody, kam autor umístil postavy svých knih, a které bylo často inspirováno jeho vlastními zážitky.

Do této kapitoly jsem se rozhodla přiřadit také Marka Twaina, jehož dílo patří jak k jižanské literatuře, tak i k tvorbě pro děti a mládež. Mark Twain, vlastním jménem Samuel Langhorne Clemens, se u nás v šedesátých letech vedle Jacka Londona stal nejprekládanějším autorem. V podstatě každý rok vyšlo několik Twainových knih, přičemž ve většině případů se jednalo o několikátá vydání, jelikož Mark Twain se v českém prostředí hojně překládal už od konce devatenáctého století. Celkem se k nám až do dnešní doby dostalo okolo sto čtyřiceti vydání děl z tvorby tohoto oblíbeného spisovatele. Mark Twain měl také svého předního českého překladatele, a to Františka Gela (vlastním jménem František Fiegel).⁶¹

V šedesátých letech opět vychází Twainova klasická díla *Dobrodružství Huckleberryho Finna* (The Adventures of Huckleberry Finn), *Dobrodružství Toma Sawyera* (The Adventures of Tom Sawyer) a *Dobrodružství Toma Sawyera a Huckleberryho Finna* (The Adventures of Tom Sawyer and Huckleberry Finn), která se zde objevila vícekrát. Knihy vycházely většinou v nakladatelství SNDK, popřípadě v Mladé frontě, Orbis nebo SNKLHU. Vladimír Smrž v doslovu *Toma Sawyera* z r. 1961 čtenářům přibližuje tohoto autora i Ameriku o století dříve, v níž Mark Twain prožil své dětství a kterou se ve svých knihách snažil zobrazit. V. Smrž chválí uměleckou stránku Twainových děl, jež jsou čtivá i pro mladé čtenáře, a spisovatele přirovnává k Maximu Gorkému a jeho Alšově trilogii (knihy: *Dětství*, *Do světa*, *Moje university*) nebo také Charlesi Dickensovi a jeho knihám *Oliver Twist* a *David Coperfield*.⁶²

Mark Twain proslul rovněž jako výborný satirik a právě jeho satirická tvorba byla v šedesátých letech znovu vydávána. Satirická povídka *Princ a chud'as* (The Prince and the Pauper) vychází jako druhé vydání roku 1961 v nakladatelství Práce a dále ještě o sedm let později v nakladatelství SNDK. Podle této povídky napsal Mark Twain i stejnojmennou divadelní hru, která u nás vychází také roku 1961 (nakl. Dilia). Ještě bych zmínila Twainův satirický román *Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše* (A Connecticut Yankee in King Arthur's Court), v němž se M. Twain pokouší bojovat proti

⁶¹ František: Gel. In: *Databáze překladů* [online]. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/Franti%C5%A1ek%20Gel>

⁶² SMRŽ, Vladimír. Doslov. In: TWAIN, Mark. *Dobrodružství Toma Sawyera*. 3. vyd. Praha: SNDK, 1961, s. 253-260.

společenské nespravedlnosti, útlatu a pokrytectví.⁶³ Kniha vyšla v tomto desetiletí dvakrát – r. 1961 jako čtvrté vydání (nakl. Mladá fronta) a r. 1969 jako páté vydání (nakl. Práce).

V šedesátých letech se v rámci dobrodružné literatury pro děti a mládež překládali především autoři klasických děl, patřící ke starší generaci amerických spisovatelů. Oproti všem čtyřem výše zmíněným autorům, kteří byli v šedesátých letech mnohočetně překládáni, ale do českého prostředí se dostali již dříve a nebyli tak pro české čtenáře zcela novými autory, se k nám dostalo i několik dalších spisovatelů, jejichž díla u nás byla přeložena úplně poprvé a postupně se stala knižními klasikami. Jedná se o pohádkový román *Čaroděj ze země Oz* (The Wonderful Wizard of Oz) od amerického spisovatele Lymana Franka Bauma, jenž byl přeložen Jakubem Markovičem a r. 1962 vydán v nakladatelství SNDK. Novinkou se pro české čtenáře stala také kniha *Lassie se vrací* (Lassie Come-Home) od britsko-amerického autora Erica Knighta. Román byl vydán v letech 1963 (nakl. SNDK, přel. Wanda Zámecká) a 1966 (nakl. Práce, přel. Berta Neubertová).

Poprvé vychází i kniha pro děti od Johna Steinbecka *Ryzáček* (The Red Pony). Tato novela byla přeložena Aloysem a Hanou Skoumalovými a roku 1962 vydána v nakl. SNDK.

Dalším dílem je historický román *Ostrov modrých delfinů* (Island of the Blue Dolphins) od Scotta O'Della, amerického autora píšícího pro děti a mládež. Kniha je přeložena Jaroslavem Schejbalem a vychází v nakl. SNDK roku 1965.

Od amerického významného spisovatele Carla Sandburga u nás v šedesátých letech kromě jedné básnické sbírky vychází už jen sbírka moderních pohádek *Pohádky z bramborových řádků* (Rootabaga Stories). Ta je u nás poprvé vydána roku 1965 v nakl. SNDK a je přeložena Janem Válkem. I když Carl Sandburg nebyl do češtiny často překládán, bylo jeho jméno a dílo hojně diskutováno v dobových literárních časopisech.

1.5.1 Science fiction

V šedesátých letech se u nás pomalu začal objevovat nový žánr tzv. science fiction literatury neboli sci-fi, který se sem dostává ze Spojených států amerických, kde měla tato literatura již dlouholetou tradici. Tento druh literatury se postupně stal velmi

⁶³ SMRŽ, Vladimír. Doslov. In: TWAİN, Mark. *Dobrodružství Toma Sawyera*. 3. vyd. Praha: SNDK, 1961, s. 253-260.

populárním a později se vydělil ve vlastní svébytný žánr. Vědeckofantastická literatura, jak byl tento žánr nazýván v socialistických zemích,⁶⁴ se k nám dostává především díky překladům tvorby Raye Bradburyho.

Ray Bradbury byl u nás úplně poprvé objeven r. 1959 v časopise *Světová literatura*, kde byl otištěn jeho krátký román *451 stupňů Fahrenheita*. Tím se českému prostředí představil jak zcela nový autor vynikajícího a osobitého talentu, tak i nový žánr, jenž byl tolik rozšířen na Západě.⁶⁵ Podruhé se o Rayi Bradburym píše v časopise *Plamen* z roku 1961, kde Otakar Chaloupka rozebírá Bradburyho dílo *Martánská kronika*. O. Chaloupka si domýšlí, že se Ray Bradbury ve svých povídkách pokouší varovat lidstvo před nebezpečím kapitalistického systému.⁶⁶ Tato povídková sbírka se k nám ale dostává až o dva roky později.

Martánská kronika (The Martian Chronicle) byla stejně jako další Bradburyho povídková sbírka – *Slunce a stín* – vydána r. 1963 v nakl. Mladá fronta a přeložena Jarmilou Emmerovou, přední Bradburyho překladatelkou. Jelikož během období studené války panovala spíše nedůvěra k tomuto žánru, tak se František Vrba v doslovu *Martánské kroniky* snaží autora i tuto literaturu českému čtenáři více přiblížit. Ray Bradbury je zde představen jako následovník Allana Edgara Poea - který může být také chápán jako předchůdce science fiction. František Vrba Bradburyho považuje za představitele sci-fi, která se v podání tohoto amerického autora rozvinula do serióznější podoby.⁶⁷

V roce 1968, pouze o čtyři roky později od prvního vydání v New Yorku, vychází v Československu další Bradburyho povídkový soubor – „The Machineries of Joy“, který je do češtiny přeložen Jarmilou Emmerovou jako *Ilustrovaná žena*. Soubor byl vydán v nakladatelství Československý spisovatel a obsahuje nejružnější druhy povídek – jedná se o povídky hrůzostrašné, humorné, vesmírné apod. V doslovu knihy mluví Jarmila Emmerová o Rayi Bradburym jako o autorovi, který přidává žánru

⁶⁴ Fantastika. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fantastika>

⁶⁵ VRBA, František. Doslov. In: BRADBURY, Ray. *Martánská kronika*. Praha: Mladá fronta, 1963, s. 203-208.

⁶⁶ CHALOUPKA, Otakar. Na okraj science fiction. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1961, č. 2, s. 89.

⁶⁷ VRBA, František. Doslov. In: BRADBURY, Ray. *Martánská kronika*. Praha: Mladá fronta, 1963, s. 203-208.

science fiction na vážnosti a který tuto literaturu píše jako jistou formu výpovědi o světě.⁶⁸

Po Rayi Bradburym byl českému prostředí jako další představitel nového žánru science fiction literatury představen Thomas McGrath, americký básník, který mimo jiné napsal i vědeckofantastickou novelu *Brány ze slonoviny, brány z rohu* (The Gates of Ivory, the Gates of Horn), jež zachycuje jisté odlidštění společnosti, ke kterému směřuje vývoj kapitalismu. Thomas McGrath zde ještě vyhrocuje Bradburyho varovné vidiny. Kniha byla vydána v nakladatelství Československý spisovatel a přeložena Františkem Vrbou.

Jako další vynikající dílo žánru science fiction byla Jarmilou Emmerovou přeložena antiutopická satira *Obchodníci s vesmírem* (The Space Merchants) od amerických autorů vědeckofantastické literatury C. M. Kornblutha a Frederika Pohla. Spisovatelé zde kritizují a ironizují americký smysl pro obchod a reklamu. Kniha byla vydána roku 1963 v nakladatelství SNKLU.

V šedesátých letech ještě v Československu vychází výbor z vědeckofantastických povídek angloamerických spisovatelů nazvaný *Tunel do pozítří*. Antologie byla uspořádána Vladimírem Svobodou, pracovníkem SNDK, kde soubor také roku 1967 vyšel. Výbor obsahoval vědeckofantastické povídky a zastoupení byli tito američtí spisovatelé: Ron Goulart, Avro Manhattan, Alan Nelson, Frederik Pohl, William T. Powers, Will Stanton, Arthur Feldman, Poul Anderson, Robert A. Heinlein, Alan E. Nourse, Clifford Simak, G.C. Edmondson, Ray Bradbury, L. Sprague de Camp a T.P. Caravan (vl. jménem: Charles Muñoz). Tato antologie znamenala pro čtenáře science fiction literatury seznámení se s mnoha novými americkými spisovateli tohoto žánru a do dnešní doby je pro fanoušky sci-fi kultovní záležitostí.

1.6 Detektivní literatura

V šedesátých letech u nás v oblasti literatury nastal zcela nový fenomén a tím byl překlad detektivky ze Západu. Detektivní romány a povídky se tak staly vedle dobrodružné literatury nejpřekládanějším literárním žánrem. Zejména oblíbenými a pro české čtenáře novými byly americké detektivky, jež přinášely některé zcela nové subžánry a literární postupy. Tato detektivní literatura nebyla jen překládána, ale byla

⁶⁸ EMMEROVÁ, Jarmila. Doslov. In: BRADBURY, Ray. *Ilustrovaná žena*. Praha: Československý spisovatel, 1968, s. 243.

také často diskutována v odborných literárních časopisech. Například několik čísel časopisu *Plamen* bylo věnováno historickému vývoji tohoto literárního žánru, jenž zde čtenářům představoval Josef Škvorecký. J. Škvorecký své články pojmenoval *Nápady čtenáře detektivek*⁶⁹ a postupně se zde zaměřoval na autory detektivní literatury, kteří stáli u zrodu této tvorby a napomohli tak žánr vymezit a následně formovat moderní detektivky. Čeští čtenáři se tak mohli dozvědět více o této literatuře, která dnes patří k nejpopulárnějším žánrům zábavné literatury, poznat její nejvýznamnější autory a často se zde přímo setkat i s jejich tvorbou, jelikož některé romány byly v časopise *Plamen* otištěny a vycházely tak na pokračování (např. *Sestřička* od Raymonda Chandlera)⁷⁰.

Tvorba amerického symbolisty Allana Edgara Poea se stala zásadní nejen pro zrod vědeckofantastické literatury, ale i pro počátek detektivního žánru. Josef Škvorecký tohoto amerického spisovatele první poloviny devatenáctého století také považuje za tvůrce první detektivní povídky, a proto v časopise *Plamen* jako prvního začíná představovat právě jeho. I když bylo pro české čtenáře jméno Allana Edgara Poea již známé, neboť Poeova tvorba byla do češtiny překládána už na konci devatenáctého století, J. Škvorecký zde na známého spisovatele nově upozorňuje právě jako na tvůrce detektivní literatury.

V šedesátých letech od Allana Edgara Poea znovu vychází jeho dva výběry povídek, a to *Vraždy v ulici Morgue a jiné povídky* a *Zlatý skarabeus a jiné povídky*. Právě tyto romanticko-hrůzostrašné povídky můžeme označit za Poeovu moderní detektivní literaturu. V souboru *Vraždy v ulici Morgue a jiné povídky* najdeme tyto povídky: *Vraždy v ulici Morgue*, *Záhada Marie Rogetové*, *Odcizený dopis*, *Vrah jsi ty!* a *Zlatý brouk*, které byly přeloženy Josefem Schwarzem a vyšly v nakladatelství Mladá fronta v letech 1960 (2. vyd.), 1964 a 1969. *Zlatý skarabeus a jiné povídky* (The Works of A. E. Poe) vycházejí v tomto desetiletí pouze jednou – v nakl. SNDK, r. 1967 jako druhé vydání. Jedná se o tyto povídky: *Zlatý skarabeus*, *Ukradený dopis* a *Sestup do Maelstromu*, jež jsou přeloženy Vladimírem Henzlem.

1.6.1 Hard-Boiled School

Jak jsem již naznačila v úvodu kapitoly „Detektivní literatura“, dostává se k nám v šedesátých letech zcela nový typ americké detektivky. Jedná se o druh detektivního románu či povídky, která se oproti klasické konzervativní anglické detektivce, jež se

⁶⁹ *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1965, č. 2-6.

⁷⁰ *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1968, č. 6-10.

soustředí na určitou psychologizaci zločinu a své čtenáře vede spíš myšlenkově, obrací k činu a akci. Američtí spisovatelé tohoto typu detektivky patřili do tzv. Hard-Boiled School - do češtiny překládané jako „drsná škola“.

Hard-Boiled School vzniká ve Spojených státech amerických ve dvacátých letech, kdy její zakladatel Carrol John Daly nechává otisknout první „drsnou“ povídku v časopise *Černá maska* (Black Mask Magazine). Postupně se k této škole přidávají další autoři detektivek, mezi nimiž jsou nejvýznamnější tito spisovatelé – Raymond Chandler, Dashiell Hammett a Erle Stanley Gardner, jejichž díla byla také v šedesátých letech přeložena do češtiny. Hard-Boiled School může být chápána jako skupina používající styl, který je „zdegenerován v orgie samoučelného násilí a mechanických efektů“⁷¹, nebo jako literatura, jež dala vzniknout novému kvalitnímu druhu detektivky.

Josef Škvorecký se snaží českému čtenářstvu objasnit, že Hard-Boiled School má ve své formě stejné kořeny jako proslulý literární styl Ernesta Hemingwaye. „Drsná škola“ se stejně jako spisovatel „ztracené generace“ drží estetiky krátkých vět, krátkých vstupních odstavců, energické angličtiny a dalších příznačných rysů. Mimoto tato skupina používá ve svých dílech stejně jako E. Hemingway i objektivní styl. J. Škvorecký se domnívá, že zde nejde o ovlivnění spisovatelů Hard-Boiled School Ernestem Hemingwayem ani naopak, ale že oba subjekty vychází ze společného prostředí americké žurnalistiky, dvacátých let a gangsterství této doby.⁷²

„Drsná škola“ vytvořila nový trend tzv. action story, jež byla kontrastem a zároveň odpovědí na anglickou statickou detektivní povídku. Postupně se v rámci školy tato „povídka akce“ měnila na drsnější verzi, a to tzv. hard-boiled story, v níž převažovalo násilí, prudké zvraty a změny prostředí připomínající filmový střih (jenž souvisel i s rozvojem filmu). V této povídce vynikal především Dashiell Hammett.⁷³

Za nejlepšího autora „drsné školy“ byl označen Raymond Chandler, který do skupiny vstupuje v roce 1933, kdy byla v *Černé masce* otištěna jeho první detektivní povídka nazvaná *Vyděrači nestřílejí* (Blackmailers Don't Shoot). Brzy byl rozpoznán Chandlerův talent a spisovatel se tak mohl vymezit z masy brakových autorů detektivek. R. Chandler byl autor, jenž dal jazyku svých literárních děl bohatost a originalitu, která

⁷¹ ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Tříkrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 642.

⁷² ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Tříkrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 641-650.

⁷³ ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Tříkrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 641-650.

ho vyzdvihla na úroveň klasických autorů. Chandler byl velmi často svým formálním stylem přirovnáván k Ernestu Hemingwayi a E. Hemingway se o Raymondu Chandlerovi vyjádřil, že to je jediný autor detektivek, kterého je on sám ochoten číst. Chandler celý život usiloval o přijetí detektivní literatury na úroveň krásné literatury, což se mu - podle některých kritiků - alespoň v jeho dílech povedlo. Josef Škvorecký se k tvorbě Raymonda Chandlera vyjadřuje takto: „Fakt, že to jsou detektivky s posláním – a to ne zrovna malicherným posláním – je myslím vlastní příčinou Chandlerova trvalého a stále rostoucího úspěchu, který daleko přesáhl hranice drsné školy a žánru vůbec.“⁷⁴

V šedesátých letech bylo do češtiny přeloženo všech sedm dosud ve Spojených státech vydaných Chandlerových románů, což se stalo naprostou senzací, neboť o desetiletí dříve bylo absolutně nepředstavitelné, že by u nás mohlo vyjít kompletní dílo amerického tvůrce detektivek. Mimo to se takové počty nedostalo ani mnoha významným americkým klasikům. Roku 1965, kdy Josef Škvorecký poprvé začíná uvádět své články a studie o detektivní literatuře v časopise *Plamen*, se u nás také objevuje první detektivka od Raymonda Chandlera, která je přeložena právě J. Škvoreckým. Detektivní román je nazván *Dáma v jezeře* (*The Lady in the Lake*) a český čtenář se zde může poprvé seznámit jak se stylem Raymonda Chandlera, tak i s jeho oblíbenou literární postavou – soukromým detektivem Philipem Marlowem. Tato fiktivní postava ztělesňuje jistý druh filozofie, jež představuje Chandlerovy vlastní ideály a hodnoty.⁷⁵ Kniha byla podruhé ještě vydána roku 1969, opět v nakladatelství Mladá fronta.

Po *Dámě v jezeře* se k nám dostávají další Chandlerovy detektivní romány a po čtyřech letech v roce 1969 je překlad dosavadně napsaných děl tohoto autora kompletní. Vedle Chandlerova překladatele a obdivovatele Josefa Škvoreckého byly knihy amerického „detektivkáře“ také často překládány Hedou Kovalyovou a Františkem Jungwirthem. Postupně jsou tedy v druhé polovině šedesátých let vydávány tyto detektivky - román *Případ naruby* (Playback, 1966, nakl. Českolovenský spisovatel), soubor *Tříkrát Phil Marlowe*, který obsahuje tyto romány: *Hluboký spánek*, *Sbohem bud'*, *lásko má* a *Loučení s Lennoxem* (*The Big Sleep*, *Farewell, My Lovely*, *The Long*

⁷⁴ ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Tříkrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 649.

⁷⁵ ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Tříkrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 641-650.

Good-Bye, 1967, nakl. Odeon) a romány *Sestřička* (The Little Sister) a *Vysoké okno* (The High Window), které vyšly r. 1969 v nakl. Odeon. Jak už jsem zmínila výše, tak román *Sestřička* byl na pokračování uveřejňován v časopise *Plamen* r. 1968⁷⁶, tedy rok před tím, než u nás román vychází knižně.

Dalším spisovatelem patřícím k Hard-Boiled School je její „odchovanec“ Erle Stanley Gardner, autor, který psal také pod několika dalšími pseudonymy, nejčastějším „A. A. Fair“. E. S. Gardner byl původně zaměstnán jako právník, a proto jako autor detektivky vychází ze své advokátní praxe. Celkem je od tohoto spisovatele známo okolo sto třiceti detektivek, které byly přeloženy do jednadvaceti jazyků.

Erle Stanley Gardner měl stejně jako Raymond Chandler také svého oblíbeného hrdinu, který se objevuje v mnoha jeho detektivkách. Zde to ale není detektiv, jak tomu bylo v případě Phila Marlowa, ale advokát Perry Mason, jenž řeší složité případy a obhájí nevinné obviněné ze zločinu. Gardnerova inspirace vlastním povoláním je zde zřejmá. Obdobně jako u Chandlera jsou i tři romány E. S. Gardnera v Československu vydány pod názvem *Třikrát Perry Mason*. Tento soubor byl uspořádán Milanem Stuchlíkem, Františkem Jungwirthem a Josef Škvoreckým, kteří z Gardnerovy obsáhlé tvorby vybrali tyto tři detektivní romány - *Případ nedbalé nymfy* (Case of the Negligent Nymph), *Případ bázlivé bardámy* (Case of the Hesitant Hostess) a *Případ roztěkané rudovlásky* (Case of the Restless Redhead), které byly přeloženy Františkem Jungwirthem, Zdeňkem Kirschnerem a Wandou Zámeckou. Výbor vyšel dvakrát v letech 1964 a 1968 v nakladatelství Odeon. Román *Případ nedbalé nymfy* vychází ještě také v letech 1964 a 1968 samostatně, v nakladatelství Josef Lukasík a spol.

Dalšími detektivními romány E. J. Gardnera, které u nás také v šedesátých letech poprvé vyšly, jsou *Případ Arleny Ferrisové* (Case of the Waylaid Wolf, 1962, 1. vyd., nakl. Mladá fronta, přel. František Gel) a *Případ vyjícího psa* (Case of the Howling Dog, 1966, nakl. Práce, přel. Miroslav Jirásky), kde se opět setkáváme s oblíbenou fiktivní postavou advokáta.

Zajímavou prací se stal také soubor kriminálních případů, jež E. J. Gardner uvedl ve své knize *Soud posledního odvolání* ((The Court of Last Resort). Jedná se o nejzajímavější a nejznámější události, které v Americe řešil tzv. soud posledního odvolání, jenž sám Gardner založil. Tato kniha se stala typickým reprezentantem

⁷⁶ *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1968, č. 6-10.

literatury faktu, v níž dal spisovatel veřejnosti nahlédnout do složitého právního života Spojených států amerických. To pak mohl i roku 1968 český čtenář, kdy bylo dílo zásluhou překladatelky Gréty Maškové přeloženo (nakl. Orbis). V doslovu knihy zde Dr. Josef Blahož podává detailnější informace o tomto americkém autorovi a samotném právním systému USA. Je zde také uvedeno, že E. J. Gardner byl naším předním znalcem detektivní literatury, Vladimírem Procházkou, považován za zakladatele seriózní právnické detektivky.⁷⁷

Z Gardnerovy tvorby, kterou uveřejnil pod svým pseudonymem A. A. Fair, byl roku 1969 do češtiny přeložen jeho román *Do ložnic je vidět* (Bedrooms Have Windows), jenž byl přeložen Františkem Jungwirthem a vydán v nakladatelství Orbis. Gardner v této detektivce opouští svou oblíbenou postavu advokáta Perryho Masona a soustředí se na své nové protagonisty – dvojici soukromých detektivů Donalda Lama a Bertu Cool. Detektivní romány právě s touto fiktivní dvojicí vydával Gardner pod již výše zmíněným pseudonymem.

I když představitelé „drsné školy“ přicházejí s novým typem detektivky a obdobnými literárními postupy, každý z těchto spisovatelů pojímá svůj detektivní román trochu jinak. Zatímco se Raymond Chandler snažil detektivní literatuře přidat uměleckou hodnotu a Erle Stanley Gardner zase na detektivní příběhy nahlížel z právnického hlediska a dodával tak detektivce serióznější podobu, tak povídky Dashiella Hammeta, posledního ze tří spisovatelů Hard-Boiled School, jejichž díla byla v šedesátých letech přeložena do češtiny, jsou plny drsného realismu. D. Hammett se ve své tvorbě odvažuje mluvit o politickém zákulisí zločinu a činech, o nichž doposud psali jen naturalisté. Z oddechové četby se tak v podstatě stal dokument o patologických jevech ve společnosti dvacátých let.⁷⁸

V šedesátých letech byl od Dashiella Hammetta přeložen pouze jeden detektivní román, a to *Skleněný klíč* (The Glass Key), jenž je považován za vrchol spisovatelovy tvorby. Autor se zde zaměřil na zákulisí volební mašinérie, v němž dochází k vraždě senátorova syna. Kniha byla do češtiny přeložena Josefem Škvoreckým a vyšla roku 1963 v nakladatelství Mladá fronta. Josef Škvorecký mimo to věnoval Hammettovi

⁷⁷ BLAHOŽ, Josef. Doslov a informace o právu v USA. In: GARDNER, Erle Stanley. *Soud posledního odvolání*. Praha: Orbis, 1968, s. 312-347.

⁷⁸ ŠKVORECKÝ, Josef. Nápady čtenáře detektivek. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1965, č. 4, s. 77-94.

jeden celý svůj příspěvek do časopisu Plamen v rubrice *Nápady čtenáře detektivek*⁷⁹, kde amerického spisovatele blíže představuje a kladně hodnotí.

1.6.2 Ostatní američtí autoři detektivek

Jak už jsem uvedla výše, vyznačuje se druhá polovina šedesátých let v Československu přílivem americké detektivní literatury. A i když jména představitelů Hard-Boiled School zněla v překladové tvorbě nejvýrazněji, dostalo se k nám mnoho dalších tvůrců amerických detektivních románů.

V šedesátých letech se u nás poprvé objevuje například jméno Rexe Stauta, amerického autora původně vážné literatury, který je představitelem klasické detektivky a bývá označován za seniora amerických detektivkářů. Jeho detektivní příběhy se v Americe staly tak populárními, že bylo podle jeho děl natočeno i několik filmů a televizních seriálů.⁸⁰ K nám se jeho dva romány *Právo na smrt* a *U dveří zazněl zvonek* dostávají zásluhou Františka Jungwirtha, který byl jedním ze Stautových předních překladatelů od šedesátých do osmdesátých let. Jako první vychází roku 1967 detektivní román *Právo na smrt* (Right to die, nakl. Mladá fronta), jenž řeší případ dvou vražd spáchaných z rasové nenávisti, a o dva roky později je následován detektivkou „The Doorbell Rang“, jejíž název je do češtiny přeložen jako *U dveří zazněl zvonek*, ojediněle také jako *U dveří zazvonil zvonek*, a vydán v nakl. Československý spisovatel.

Nově se v českém prostředí objevilo jméno dalšího amerického autora detektivek, jímž byl Stanley Ellin. Tohoto spisovatele více než detektivní prostředí zajímá psychologie činu a postav, a proto se svou tvorbou blíží spíše představitelům psychologické tradice evropské detektivky. V šedesátých letech u nás vychází pouze jeden jeho román, a to *Klíč k Nicholsově ulici* (The Key to Nicholas Street, nakl. Mladá fronta), který byl přeložen Evou Outratovou, jejíž doslov je přiložen k českému vydání této detektivky z roku 1965. Tato překladatelka knihu hodnotí jako „brilantní psychologickou studii“, jejíž prostřednictvím se Ellin snaží kritizovat některé aspekty a oblasti americké společnosti.⁸¹

⁷⁹ ŠKVORECKÝ, Josef. *Nápady čtenáře detektivek. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1965, č. 4, s. 77-94.

⁸⁰ Rex Stout. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rex_Stout

⁸¹ OUTRATOVÁ, Eva. Stanley Ellin: doslov. In: ELLIN, Stanley. *Klíč k Nicholsově ulici*. Praha: Mladá fronta, 1965, s. 161-162.

V roce 1968 v Československu vyšel detektivní román *Přestupní stanice* (The Halfway House) od spisovatele Ellery Queena. Ve skutečnosti je ale „Ellery Queen“ pseudonym, pod nímž psali dva bratřenci Frederic Dannay a Manfred B. Lee detektivní romány. Oba tak společně založili firmu a později vytvořili dalšího fiktivního autora „Barnaby Rosse“, který měl stejně jako „Ellery Queen“ v Americe velký úspěch.⁸² U nás byla *Přestupní stanice* přeložena Gustavem Bernau a vyšla v nakladatelství Mladá fronta. K tomuto vydání z šedesátých let je také připojen dodatek od Josefa Škvoreckého, v němž spisovatel a překladatel o „Ellery Quennovi“ hovoří jako o autorovi mistrné konstrukce děje, jehož detektivní romány jsou „svěrázným typem detektivky“, a jehož dílo je stejně typické jako romány Hard-Boiled School. Dále J. Škvorecký píše o románu *Přestupní stanice* jako o Queenově díle, jenž by mělo českému čtenáři dobře reprezentovat charakteristickou tvorbu těchto dvou amerických spisovatelů aneb Elleryho Queena.⁸³

V šedesátých letech se v českém prostředí znovu objevilo jméno amerického autora detektivek S. S. Van Dina, který byl už ale v Československu překládán a vydáván od konce dvacátých let. S. S. Van Dine, jehož pravé jméno je Williard Huntigton Wright, je také jako další americký „detektivkář“ diskutován Josefem Škvoreckým v časopise *Plamen*. J. Škvorecký mimo jiné Van Dina zmiňuje jako autora detektivek, jenž formuloval první právnícký zákoník pravidel detektivky. Roku 1969 vychází v Československu jediný Van Dineův román, jenž je do češtiny přeložen v šedesátých letech, a to *Vyvrždění rodiny Greenů* (The Green Murder Case). Tento detektivní román byl přeložen Evou Outratovou a byl vydán v nakladatelství Odeon.

Josef Škvorecký často ve svých příspěvcích do časopisu *Plamen*, týkajících se amerických autorů detektivních románů, zmiňoval i skutečnost, že i když v Americe psalo detektivky mnoho autorů kvalitní literární úrovně, tak byla detektivní literatura stále považována za nižší literární žánr. Jedním z důvodů tohoto nazírání byl fakt, že tato literatura byla masově čtena a vydávána, a tak psaní detektivek bylo považováno za bezvýhradně výdělečnou činnost, ke které se také uchýlovali spisovatelé, kteří si chtěli více vydělat. To byl například případ amerického naturalisty Evana Huntera, který začal své detektivní romány vydávat pod pseudonymem „Ed McBain“.

⁸² Ellery Queen. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Ellery_Queen

⁸³ ŠKVORECKÝ, Josef. Vražda jako jedna ze společenských her. In: QUEEN, Ellery. *Přestupní stanice*. Praha: Mladá fronta, 1968, s. 237-245.

Jméno Eda McBaina se u nás v šedesátých letech objevilo poprvé a od roku 1967 začaly vycházet jeho detektivní romány. Jako první vstupuje do českého prostředí titul *Profesionál*, jenž obsahuje dva spisovatelovy romány *Profesionál* (The Con Man) a *Zub za zub* (Killer's Wedge). Obě detektivky byly přeloženy Alenou Maxovou a vydány v nakladatelství Mladá fronta. Roku 1969 pak vychází další dvě McBainova samostatná díla – detektivky *Koho zvolil vrah* (Killer's choice, 1969, nakl. Orbis, přel. Libuše Burianová) a *Zabiják* (Cop Hater, 1969, nakl. Naše vojsko, přel. Křišťan Bém), v nichž se český čtenář seznamuje s osmdesátým sedmým revírem, s prostředím, jež je typické pro McBainovy detektivní příběhy. I když Evan Hunter chtěl být známý především svou tvorbou „kvalitnější“ literatury, tak se jeho detektivní příběhy staly u čtenářů velmi populárními a podle jeho mnohých románů byly ve Spojených státech natočeny také detektivní seriály.⁸⁴

Ke konci šedesátých let, v roce 1969, se u nás ještě objevují méně známá jména amerických „detektivkářů“, jako jsou Harry Kemmelman a Patrick Quentin. Od Harryho Kemmelmana je vydán jediný detektivní román – *Rabín v pátek zaspal* (Friday the Rabbi slept late, nakl. Mladá fronta, přel. Zdena Herrmannová) a od Patricka Queentina, což je pseudonym amerických autorů detektivek H. C. Wheelera a kol., se v českém překladu objevuje také pouze jedna detektivka – *Záhada pro herce: Podivný příběh z Broadwaye* (Puzzle for Players, nakl. Orbis, přel. Ladislav Bezpalec).

1.6.3 Antologie detektivní literatury

Vedle velké československé překladatelské a vydavatelské produkce amerických detektivních románů u nás v šedesátých letech vyšly také dvě antologie detektivní literatury.

Jako první vychází roku 1967 výbor nazván *21 detektivů* (nakl. Odeon), který byl uspořádán Evou a Vladimírem Outratovými. Antologie je souborem jednadvaceti klasických anglických a amerických detektivek, jež byly přeloženy Evou Outratovou. Objevují se zde tito američtí „detektivkáři“ a jejich díla: Jacques Futrelle, Melville Davisson Post, Elery Queen, Erle Stanley Gardner, Carter Dickson. Pro svůj úspěch byla pak antologie v letech 1970 a 1992 v Československu znovu vydána.

⁸⁴ Evan Hunter. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Evan_Hunter

Roku 1969 pak vychází v nakladatelství Orbis výbor starších klasických detektivek, který připravil Otakar Blanda. Antologie byla pojmenována *Tři detektivové a Buffalo Bill* a obsahuje tyto čtyři romány: *Hotel U dvanácti mrtvých* (Léon Clifton), *Žena démon* (Tom Shark), *Inez Navarro-Ženský ďábel* (Nick Carter) a *Vzducholodí Divokým Západem* (Buffalo Bill).

2 Poezie

Téměř veškerá poetická tvorba amerických básníků, která byla přeložena v šedesátých letech do češtiny, se u nás objevuje poprvé. Spektrum překládané tvorby je poměrně široké, jelikož se do českého prostředí dostávají jak američtí básníci devatenáctého století, tak například i básník Harlemské renesance – Langston Hughes a naprostou senzací je částečný překlad poetické tvorby „Beat Generation“.

Americká poezie se do českého prostředí dostává bez jakéhokoli výrazného ideologického podbarvení a naopak je většinou překládána z iniciativy samotného překladatele. Nejvýrazněji je tomu tak v případě děl amerického spisovatele Robinsona Jefferse, jehož v šedesátých letech do češtiny přeložené obsáhlé dílo je kompletně přeloženo Kamilem Bednářem. Dalším našim básníkem je Jan Zábrana, který zase v desetiletí šedesátých let přeložil veškerou poetickou tvorbu „beatnické generace“.

2.1 Překlady starší generace amerických básníků

Nejstarším básníkem, který byl u nás v šedesátých letech přeložen, je jeden ze zakladatelů americké moderní poezie Walt Whitman. Jeho dílo *Stébla trávy* (vybráno z: Complete Poetry & Selected Prose and Letters) bylo v Československu r. 1969 znovu vydáno k sto padesátému výročí narození tohoto amerického klasika. Tento výbor, přeložen a uspořádán Jiřím Kolářem a Zdeňkem Urbánkem, obsahuje kompletní soubor Whitmanovy poezie. Najdeme zde sbírku *Stébla trávy*, která je doplněna i o tyto prozaické útvary: úvahy *Vyhlídky demokracie* a ukázky z výboru *Příkladné dny*, jež obsahují paměti válečných let a některé politické projevy. Svazek byl vydán v nakladatelství Odeon.

K americkým básníkům devatenáctého století patří i Emily Dickinson, s jejíž tvorbou se český čtenář v šedesátých letech setkává podruhé. Roku 1967 je v nakladatelství Odeon vydán výbor jejích básní – *Záblesky melodie* (Bolts of Melody), který vybral a přeložil Jiří Šlédr. Český čtenář se tak setkal dílem Emily Dickenson, jež bylo zprvu kritikou úplně odmítnuto, ale později bylo označeno za vrchol spisovatelčiny tvorby.

Walt Whitman a Emily Dickenson patřili k nejstarší básnické generaci, která byla v českém prostředí v době šedesátých let překládána. Dostávají se sem ale i další autoři poetické tvorby, kteří na ně navazují. Setkáváme se zde tak se jmény Roberta Frosta, Carla Sandburga, Robinsona Jefferse, Willama Carlose Williamse a dalších.

Úplně poprvé se u nás objevuje tvorba Roberta Frosta, od něhož roku 1964 vychází v nakladatelství SNKLU výbor básní nazván *Na sever od Bostonu*. Ze sbírky „Complete Poems of Robert Frost“, která vyšla ve Spojených státech r. 1949, tak Hana Žantovská připravila a přeložila tento výbor.

Jedním z těchto spisovatelů je Carl Sandburg, jehož dvě díla byla u nás poprvé přeložena r. 1945. V šedesátých letech je tento americký básník v odborných časopisech poměrně čteně zmiňován, ale knižně od něj vychází pouze jedna básnická sbírka. Tato sbírka moderní americké poezie, v níž autor využívá volný nerýmovaný verš, je Jiřím Kolářem přeložena jako *Ocel a dým* (Smoke and Steel) a vychází v nakladatelství Mladá fronta roku 1960.

Americký básník Robinson Jeffers se do českého prostředí dostává bezvýhradnou zásluhou českého básníka a svého předního překladatele Kamila Bednáře, který v šedesátých letech přináší sedm básnických sbírek R. Jefferse, jenž se tak stává nejprekládanějším básníkem v tomto desetiletí. Tyto překlady, na nichž Kamil Bednář spolupracoval se svou druhou manželkou – Emilií Bednářovou, ovlivnily i naši soudobou českou poezii.⁸⁵

Již v roce 1960 v Československu vychází tři Jeffersovy básnické sbírky. Jedná se o tato díla: *Hřebec Grošák* (Roan Stallion), který vychází v nakladatelství Mladá fronta spolu s básní *Silák* (Hengerfield), dále *Jestřábí křik* (vybráno z anglického originálu: Selected poetry of Robinson Jeffers, nakl. SNKLHU) a *Medea* (nakl. Dilia). Jiří Šotola se vyjadřuje o sbírce *Jestřábí křik* a osobě Robinsona Jefferse takto: „Je to silný zážitek číst jeho poezii. ... Básník nesmírně ryzího charakteru, hlubokého a reálného myšlení, odvážného srdce.“⁸⁶

Roku 1961 je v nakladatelství Mladá fronta vydána Jeffersova baladická báseň *Pastýřka putující k dubnu* (The Loving Shepherdess). Kamil Bednář ke knize připojuje také vlastní doslov, v němž uvádí, že českým překladem Robinsona Jefferse se snaží prohloubit básníkův portrét. Hlavní postavu knihy přirovnává k Viktorce z knihy *Babička* od Boženy Němcové, čímž se snaží více propojit amerického básníka s naším prostředím. Kamil Bednář se prostřednictvím Jefferse snaží českým čtenářům přiblížit i Spojené státy americké, jež byly vlivem komunistické propagandy často značně

⁸⁵ Kamil Bednář. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2006-2008 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=21>

⁸⁶ BEDNÁŘ, Kamil. Překladatelova poznámka. In: JEFFERS, Robinson. *Pastýřka putující k dubnu*. Praha: Mladá fronta, 1961, s. 95.

očerňovány - „...jako by Jeffers vytvářel lidský typ, jenž je duší té lepší Ameriky, kterou bychom tak rádi viděli uplatňovat se v nejskutečnější skutečnosti současných dějin.“⁸⁷

Dalším dílem, které bylo postupně v šedesátých letech přeloženo Kamilem Bednářem, je básnická sbírka *Básně z Jestřábí věže*, jež byla roku 1964 vydána v nakladatelství Československý spisovatel. K. Bednář k tomuto vydání přikládá i básníkův životopis, v němž detailně popisuje Jeffersův život, zmiňuje všechnu spisovatelovu produkci a s ní spojené úspěchy, dokonce přikládá i detailní fyzickou charakteristiku tohoto autora.⁸⁸ V doslovu pak nalezneme různé citáty s hodnocením Robinsona Jefferse jinými literáty a Kamil Bednář zde i uveřejňuje své osobní dopisy od tohoto spisovatele.⁸⁹ Tím dochází k „totálnímu“ přiblížení tohoto amerického básníka českému čtenářstvu.

Posledními dvěma sbírkami od Robinsona Jefferse, které vyšly v šedesátých letech v Československu, jsou: rozsáhlá poema *Ženy od mysu Sur* (*The Women at Point Sur*), vydána roku 1965 v nakl. Mladá fronta, a Jeffersova posmrtně vydaná sbírka básní *Sbohem moře* (*The Beginning and the End*), která vychází roku 1968 opět v nakl. Mladá fronta. Kamil Bednář zde věnuje doslov památce svého obdivovaného autora. Mluví o Jeffersových básních jako o jedinečných a porovnává předchozí spisovatelovu tvorbu s touto sbírkou.⁹⁰

Ke generaci starších amerických básníků lze v šedesátých letech zařadit i amerického básníka Williama Carlose Williamse, který je spjat s modernismem a imagismem. Poprvé se u nás jméno W. C. Williamse objevuje v časopise *Světová literatura*⁹¹, kde je roku 1961 uveřejněna Williamsova báseň *Orchestr ze sbírky Hudba pouště*. Tato sbírka, která je jediným dílem tohoto amerického básníka, jež bylo přeloženo do češtiny, je pak roku 1964 knižně vydána v nakladatelství SNKLU. Kompletní výbor byl přeložen Jiřinou Haukovou.

K básníkům starší generace můžeme přiřadit i černošského spisovatele Lagstona Hughese, dobrého přítele Robinsona Jefferse, který patří k tzv. Harlemské renesanci

⁸⁷ BEDNÁŘ, Kamil. Překladatelova poznámka. In: JEFFERS, Robinson. *Pastýřka putující k dubnu*. Praha: Mladá fronta, 1961, s. 94.

⁸⁸ BEDNÁŘ, Kamil. Básníkův životopis. In: JEFFERS, Robinson. *Básně z jestřábí věže*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 115-117.

⁸⁹ BEDNÁŘ, Kamil. Samotář, myslící na osud lidstva: doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Básně z jestřábí věže*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 5-21.

⁹⁰ BEDNÁŘ, Doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Sbohem moře*. Praha: Mladá fronta, 1968, s. 103-109.

⁹¹ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1961, č. 2. ISSN 0039-7075.

(Harlem Renaissance), kulturnímu hnutí dvacátých a třicátých let, během něhož došlo k rozkvětu černošské literatury. Z této skupiny byl u nás v šedesátých letech přeložen pouze Langston Hughes, jehož jedinou básnickou tvorbou vydanou v Československu v tomto desetiletí byl výbor *Harlemský zpěvník* (1963, nakl. Mladá fronta). Ten přeložil a z Hughesových sbírek „Selected poems“ a „Ask your mama“ vybral překladatel Jiří Valja. Langston Hughes tak byl do českého prostředí uveden jako první černošský jazzový básník, jehož dílo bylo přeloženo do češtiny.

2.2 Překlady mladé generace amerických básníků

V šedesátých letech se u nás podruhé objevuje jméno amerického básníka mladší generace – Roberta Duncana, jehož vrcholná tvorba spadá do padesátých a šedesátých let. Roku 1969 v Československu vychází výbor básní *Postava pro požár*, který sestavil a přeložil Stanislav Mareš a vydalo nakl. Mladá fronta. Objevují se zde básně z těchto sbírek: *Vybrané básně* (1959), *Otvírání pole* (1961) a *Větve a kořeny* (1965).

I když kromě Roberta Duncana a některých básníků „Beat generation“ díla mladé generace amerických básníků samostatně nevycházela, byli někteří američtí autoři současné poezie představeni roku 1966 v časopise *Plamen*.⁹² Diskutována zde byla jména a tvorba těchto mladých spisovatelů: Edwarda Estlina Cummingsa, Alena Tatea, Richarda Everharta, Roberta Penna Warrena, Kennetha Patchena, Karla Shapiro, Murie Rukeyser a Dalmora Schwarz. Od každého byla v čísle sedm uvedena alespoň jedna nebo více básní.

2.2.1 Poezie Beat generation

„Beat generation“ je hnutí, které vzniká ve druhé polovině padesátých let, a proto jej také řadím k mladé generaci amerických básníků, kteří byli do češtiny přeloženi v šedesátých letech.

Celá básnická tvorba beatnické generace, která se do českého prostředí dostává v šedesátých letech, je kompletně přeložena Janem Zábranou, českým spisovatelem a překladatelem. J. Zábrana se zasloužil nejen o to, aby se k nám díla „beatníků“ vůbec dostala, ale také se jejich tvorbu snažil českému čtenářstvu přiblížit ve svých studiích a příspěvcích do odborných časopisů, neboť české prostředí nebylo zpočátku na „Beat generation“ zcela připraveno a prvotní reakce byly často odmítavé a kritické.

⁹² Současná americká poezie. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1966, č. 7, s. 63-72.

Poprvé se u nás tvorba beatnických básníků objevila r. 1960 v odborném časopise *Světová literatura*⁹³, kde bylo uveřejněno několik básní ze sbírky Lawrence Ferlinghettiho *Lunapark v mysli*, přeložených Janem Zábranou. Přeložené básně pak ještě následoval příspěvek od Ludvíka Součka, který se o „beatnickém hnutí“ vyjadřoval jako o „Zbité generaci“ a demonstroval zde svůj kritický přístup k této tvorbě.

Knižně pak sbírka v časopise *Světová literatura* nazvaná jako *Lunapark v mysli* vychází pod názvem *Lunapark v hlavě* (A Coney Island of the Mind) roku 1962 v nakladatelství SNKLÚ. I když několik Ferlinghettiho básní otisknutých v odborných časopisech zprvu do českého prostředí příliš nezapadlo, postupně s vydáním této sbírky vzbudila tvorba Lawrence Ferlinghettiho a později i dalšího v šedesátých letech překládaného beatnického básníka Gregoryho Corsa velký zájem u mladé generace, která básně „Beat generation“ recitovala na nejrůznějších poetických večerech v celém Československu. Postupně se tak básně beatnické generace dostaly do rozhlasu a televize, dokonce některé úryvky této poezie zazněly i v moderní hudbě, což bylo spojeno s prvními pokusy o recitaci při džezové hudbě v Československu.⁹⁴

Roku 1964 byla přeložena další básnická sbírka Lawrence Ferlinghettiho *Startuji ze San Francisca*, jež vyšla v nakladatelství Mladá fronta. V tomto souboru lze kromě básní z kompletní sbírky „Starting From San Francisco“ nalézt i tři básně *Vlasatý muž*, *Cromagnoci* a *Berlín*, které byly do vydání této publikace v Československu uveřejněny ve Spojených státech pouze časopisecky. K tomuto vydání z roku 1964 byl přidán také doslov Jana Zábrany, v němž se překladatel beatnické generace snaží českým čtenářům toto hnutí i samotného básníka Lawrence Ferlinghettiho a jeho v Americe doposud vydanou tvorbu přiblížit. J. Zábrana zde reaguje i na rozporuplné přijetí „Beat generation“ českou veřejností - mluví zde o tendencích světové literatury, které by se české prostřední mělo snažit pochopit dříve, než se usnese na konečném verdiktu. Dle jeho názoru by se knihy současné zahraniční poezie měly do češtiny překládat, a tak nabídnout, co v domácí poezii zatím chybí.⁹⁵

Druhým a zároveň posledním básníkem „Beat generation“, jehož tvorba vyšla knižně v šedesátých letech, je již výše zmíněný Gregory Corso, jehož básnická

⁹³ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1960, č. 4. ISSN 0039-7075.

⁹⁴ ZÁBRANA, Jan. Poznámka překladatele. In: FERLINGHETTI, Lawrence. *Startuji ze San Francisca*. Praha: Mladá fronta, 1964, s. 83-87.

⁹⁵ ZÁBRANA, Jan. Poznámka překladatele. In: FERLINGHETTI, Lawrence. *Startuji ze San Francisca*. Praha: Mladá fronta, 1964, s. 83-87.

produkce se u nás poprvé vyskytuje také v časopise *Světová literatura*⁹⁶, kde je roku 1961 uvedeno šest Corsových básní. Nejoblíbenějšími se staly u českých čtenářů básně *Manželství* a *Armáda*, které se pak stejně jako Ferlinghettiho básnická tvorba recitovaly na mnoha básnických večerech v celém Československu, často při jazzovém doprovodu (např. v pražské kavárně Viola).⁹⁷

Jediným dílem Gregoryho Corsa, jež vyšlo v Československu v šedesátých letech, je sbírka básní *Mokrý moře*, která byla vydána roku 1964 v nakladatelství SNKLU. Jan Zábrana tento výbor sestavil z Corsových básnických sbírek *Benzín* (Gasoline) a *Šťastné narozeniny smrti* (The Happy Birthday of Death), k nimž ještě připojil báseň *Americký způsob* (The American Way) ze sbírky *American Express*. V doslovu knihy je přiložen Corsův životopis, jímž se snaží Jan Zábrana amerického básníka nekonformní tvorby českému čtenářstvu přiblížit.

Z beatnické generace byla tedy v desetiletí šedesátých let knižně přeložena básnická tvorba pouze Lawrence Ferlinghettiho a Gregoryho Corsa a od nejznámějšího básníka „Beat generation“ Allena Ginsberga vycházejí jeho sbírky až v devadesátých letech. Přesto se v šedesátých letech mohl český čtenář se jménem „Allen Ginsberg“ v odborných literárních časopisech setkat. V roce 1963 Jan Zábrana tohoto amerického básníka představuje ve *Světové literatuře*⁹⁸. Český spisovatel a překladatel zde mluví o Ginsbergovi, kterého bylo zprvu i pro americkou veřejnost obtížné přijmout. Říká, že na Allena Ginsberga lze pohlížet jako na největšího básníka od dob Walta Whitmana nebo jako na „šíleného narkomana“. J. Zábrana zde upozorňuje na Ginsbergovu intelektuální stránku, jíž si okolí přes všechny spisovatelovy skandály nebylo schopno všimnout. Ve stejném čísle tohoto literárního časopisu je také otištěno několik Ginsbergových básní ze souboru *Kadiš a jiné básně* (Kadish and Other Poems), který vyšel jen o dva roky dříve poprvé ve Spojených státech. V roce 1969 je pak ještě také v časopise *Světová literatura*⁹⁹ uveřejněna Ginsbergova báseň *Raketa*, která tvoří společně se souborem *Kadiš a jiné básně* jediné překlady Allena Ginsberga do češtiny v šedesátých letech.

⁹⁶ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1961, č. 6. ISSN 0039-7075.

⁹⁷ ZÁBRANA, Jan. Fakta, poznámky a citáty o poezii Gregory Corsa. In: CORSO, Gregory. *Mokrý moře*. Praha: SNKLU, 1964, s. 129-139.

⁹⁸ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1963, č. 6. ISSN 0039-7075.

⁹⁹ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1969, č. 5. ISSN 0039-7075.

2.4 Antologie

V roce 1967 vychází básnická antologie *Obeznámení s nocí: Noví američtí básníci*, jež českému čtenářstvu představuje nejmladší generaci kvalitních amerických básníků. Výbor byl uspořádán překladateli Janem Zábranou a Stanislavem Marešem a vydán v nakladatelství Československý spisovatel v edici Klub přátel poezie. Do českého prostředí se tak díky této antologii dostávají tato jména: John Ashbery, Gregory Corso, Robert Creeley, Alan Dugan, Robert Duncan, Irving Feldman, Lawrence Ferlinghetti, Allen Ginsberg, Donald Hall, LeRoi Jones, X.J. Kennedy, Galway Kinnel, Denise Levertovová, John Logan, Robert Lowell, Michael McClure, James Merrill, William S. Merwin, Howard Nemerov, Louis Simpson, William D. Snodgrass, Gary Snyder, Philip Whalen, Richard Wilbur. Kromě R. Duncana, L. Ferlinghettiho a R. Lowella jde o nejmladší americké básníky, narozené po roce 1920.

Na tento výbor také upozorňuje Antonín Bartuška ve svém článku: *Obeznámení s americkou poezií?*, který vyšel roku 1968 v časopise *Plamen*¹⁰⁰. A. Bartuška zde přiznává této antologii zásluhy, jelikož díky ní mohl český čtenář nahlédnout do moderního amerického básnictví od dob, kdy byl roku 1929 poprvé vydán výbor americké poezie od Arnošta Vaněčka *Američtí básníci*. Bartuška zde ale také konstatuje fakt, že se sice díky antologii *Obeznámení s nocí* dozvídáme o amerických básnících padesátých a šedesátých let, avšak o dvou předešlých generacích, ze kterých tito mladí spisovatelé vychází, víme velmi málo.¹⁰¹

¹⁰⁰ *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1968, č. 2.

¹⁰¹ BARTUŠKA, Antonín. *Obeznámení s americkou poezií?*. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1968, č. 2, s. 107-110.

3 Drama

V šedesátých letech bylo v Československu přeloženo poměrně velké množství divadelních her od amerických spisovatelů. Dostalo se sem jak mnoho zcela nových jmen amerických autorů dramatických děl, tak se v českém prostředí objevila i jména velkých amerických dramatiků, od nichž v šedesátých letech vyšlo několik světově známých divadelních her. Nejprekládanějšími a v šedesátých letech nejvydávanějšími se jednoznačně stali tito američtí autoři: Tennessee Williams, Eugene O'Neill, Arthur Miller a Edward Albee.

Od méně známých amerických dramatiků byla v českém prostředí v tomto desetiletí často vydána pouze jedna hra, maximálně dvě, přičemž se většinou jednalo o komedie. Setkáváme se zde například s těmito spisovateli a jejich dramatickými díly: Mary Chase: *Harvey a já* (Harvey), Muriel Resnik: *Každou středu* (Any Wednesday), Saul O'Hara: *Oženit se, to je vždycky riziko* (Risky Marriage), Jan de Hartog: *Postel s nebesy* (The Fourposter), Alden Nash: *Zbožné sestry* (The Sainted Sisters), William Goodhart: *Generace* (Generation), Guy Bolton: *Julie, ty máš nápady...!* (Comedians) atd. Všechna tato dramata vyšla v rozmezí let 1965-1967 v nakladatelství Dilia.

Téměř všechny přeložené divadelní hry byly v šedesátých letech vydány v nakladatelství Dilia, označovaném za „československé divadelní a literární jednatelství“. Dramata zde vycházela v papírové vazbě sešitové podoby formátu A4 a každý výtisk obsahoval informace o autorských právech tohoto jednatelství Dilia, jež varovalo před nepovoleným prodejem, půjčením, užitím nebo opisem, což bylo trestné. Dilia funguje od roku 1949 až dodnes, kdy je označováno za „divadelní, literární a audiovizuální agenturu“, jejíž hlavním úkolem je stále zajišťovat ochranu autorských práv.¹⁰²

Hned na počátku šedesátých let je v Československu vydáno drama *Smutek sluší Elektře* (Mourning Becomes Electra), které je považováno za vrchol tvorby amerického dramatika Eugena O'Neill. Dílo bylo přeloženo Janem Grossmanem a roku 1960 vydáno výjimečně v nakladatelství Orbis. Literární historik a kritik František Götz zde v doslovu knihy mluví o O'Neillovi jako o spisovateli, který je považován za jednu z nejproblematictějších postav moderní dramatiky. Podle F. Götze se pohledy na tohoto amerického dramatika různí, někteří O'Neill odmítají jako mystika, freudistu a teistu a

¹⁰² Dilia. *Dilia* [online]. [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.dilia.cz/index.php/o-nas>

jiní ho vidí jako „odbojáře proti kapitalistickému peklu“ – k nim se očividně přidává také sám Götz. Podle něj americký dramatik v tomto díle odhaluje člověka, který je nespokojen s kapitalistickým řádem, a proto se světu odcizuje a hledá východisko ve snu a iluzi. Dodatek knihy obsahuje také životopis Eugena O’Neilla, v němž František Götz české čtenáře seznamuje s O’Neillem jako se studentem Marxe a Engelse, jenž ve své tvorbě útočí na buržoazní morálku a kapitalistickou nelidskost. Témata O’Neillových dramát, jež jsou spojena s realismem až naturalismem, si František Götz vysvětluje jako naprostou O’Neillovu nespokojenost s kapitalistickým řádem. Mimoto jsou v dodatku Spojené státy americké připodobněny k bankéři a věřiteli celého světa, který svou nepřiměřenou produktivitou práce vysává obyčejného člověka – dělníka.¹⁰³

Roku 1963 vychází v nakladatelství Dilia, stejně tak jako i zbytek O’Neillových dramát přeložených v šedesátých letech, divadelní hra *Milionový Marco* (Marco millions), která byla přeložena Františkem Vrbou. Na první pohled drama zachycuje historickou postavu kupce a cestovatele Marca Pola a jeho cestu do Číny, popravdě je to však hra o americkém businessmanovi, který podle F. Götze symbolizuje americkou omezenost. Dochází zde ke konfrontaci prospěchářského racionalisty ze Západu a hluboké niterní východní filozofie.¹⁰⁴ Téhož roku vychází ještě O’Neilova další hra nazvaná *Podivná mezihra* (Strange Interlude), která byla do češtiny přeložena Frankem Tetauerem. Americký dramatik za ni byl oceněn Pulitzerovou cenou.

Pulitzerovou cenou byla oceněna i další divadelní hra Eugena O’Neilla, která byla do českého prostředí přeložena následně, po dramatu *Podivná hra*, roku 1965. Hra byla u nás pojmenována stejně jako americký originál *Anna Christie* a do češtiny ji přeložil Milan Lukeš. Ve spojených státech amerických posloužilo drama jako předloha dokonce k dvěma filmovým adaptacím z let 1923 a 1931.

Názvy dalších dvou O’Neillových dramát byly z anglických originálů do češtiny přeloženy dvěma verzemi. Roku 1965 je Frankem Tetauerem přeložena divadelní hra „Lazarus Laughed“ – *Lazarův smích*. Najdeme ale i pojmenování *Lazar se smál*. O rok později vychází O’Neillovo pochmurné drama, přeložené Otou Ornestem z anglického originálu „The Iceman Cometh“ jako *Popelář přichází*. Setkáme se ale i s příznačnějším názvem – *Ledař přichází*.

¹⁰³ GÖTZ, František. Eugene O'Neill: tvůrce tradice amerického dramatu. In: O'NEILL, Eugene. *Smutek sluší Elektře*. Praha: Orbis, 1960, s. 191-207.

¹⁰⁴ GÖTZ, František. Eugene O'Neill: tvůrce tradice amerického dramatu. In: O'NEILL, Eugene. *Smutek sluší Elektře*. Praha: Orbis, 1960, s. 191-207.

Posledními dvěma O’Neillovými divadelními hrami, které u nás v šedesátých letech byly přeloženy, jsou tato dramata: *Pramen věčného mládí* (The Fountain, 1967, nakl. Dilia, přel. Frank Tetauer) a *Tak trochu básník* (A Touch of A Poet, 1969, nakl. Dilia, přel. Břetislav Hodek) – posmrtně vydaná tragikomedie.

Dalším ze starší generace dramatiků, kteří měli úspěch především ve čtyřicátých letech dvacátého století, je další mnohonásobný nositel Pulitzerovy ceny - Thornton Wilder. V roce 1965 vychází v nakl. Dilia divadelní hra tohoto dramatika *Naše městečko* (Our Town), právě za které byl Wilder ve Spojených státech amerických oceněn. Drama bylo do češtiny přeložené Marií Horskou. Druhou tvorbou Thorntona Wildera, jež se objevila v českém prostředí v šedesátých letech, jsou *Aktovky*, přeloženy Otou Ornestem. Jedná se o soubor těchto tří dramat: *Dlouhý Štědrý večer* (Long Christmas Dinner), *Dětství* (Childhood) a *Radostný výlet do Trentonu a Camdenu* (The Happy Journey to Trenton and Camden).

Poprvé se u nás v šedesátých letech objevuje jméno dalšího významného amerického dramatika – Williama Inge. Ten se do českého prostředí dostává zásluhou svého předního překladatele A. Z. Nováka, překladatele především dramatické tvorby, který přeložil do češtiny všechny tři Ingeovy v šedesátých letech vydané divadelní hry. Jako první vychází roku 1967 v nakl. Dilia (stejně tak jako i ostatní Ingeova dramata) letní romance, kterou A. Z. Novák z anglického originálu „Picnic“ překládá pod názvem: *Jako by den nechtěl odejít* (Picnik). William Inge byl za tuto hru oceněn Pulitzerovou cenou.

O dva roky později vychází v Československu zbývající dvě Ingeovy divadelní hry – *Návrat do pekla* (Natural Affection) a *Tma nahoře na schodech* (The Dark at the Top of the Stairs), která byla ve Spojených státech amerických zfilmována roku 1960. I když je William Inge do češtiny knižně přeložen až v druhé polovině šedesátých let, tak už roku 1964 o něm mluví Milan Lukeš v časopise *Světová literatura*. M. Lukeš zde W. Ingea představuje a vyjadřuje se o něm jako o dramatikovi s melodramatickými a sentimentálními sklony.¹⁰⁵

Arthur Miller byl významný americký dramatik, který byl také do češtiny přeložen v šedesátých letech. V tomto desetiletí vyšlo v českém prostředí mnoho jeho divadelních her, k čemuž pravděpodobně přispěl i fakt, že tento dramatik sympatizoval s

¹⁰⁵ LUKEŠ, Milan. Naděje amerického dramatu. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1964, č. 2, s. 199-208.

ideemi komunismu. V šedesátých letech se v Československu od Artura Millera objevilo celkem sedm her, přičemž všechny zde vycházejí poprvé. Jako první vychází úspěšné drama „The Crucible”, které bývá do češtiny přeloženo různě. Objevují se tyto názvy: *Hrdlení pře*, *Čarodějky ze Salemu* anebo *Hon na čarodějnice*, jak knihu nazývá Petr Pujman v doslovu Millerovy knihy *Incident ve Vichy*. Drama vyšlo v letech 1960 a 1961 v nakladatelství Dilia pod tímto názvem - *Hrdelní pře: (Čarodějky ze Salemu)* – a bylo přeloženo Milanem Lukešem.

Roku 1962 vychází v nakladatelství Dilia Millerovo další drama *Vzpomínka na dva pondělky* (A Memory of Two Mondays, přel. František Vrba) a téhož roku je toto dílo obsaženo i v souboru pěti Millerových dramát nazvaných *5 her* (Arthur Miller's Collected plays, nakl. SNKLU). Výborem tak bylo českému čtenářstvu představeno pět nejúspěšnějších a nejznámějších divadelních her Arthura Millera. Kromě hry *Vzpomínky na dva pondělky* se zde čtenáři setkali s těmito dramaty: *Všichni moji synové* (All my sons), *Smrt obchodního cestujícího* (Death of a Salesman), *Pohled z mostu* (A View from the Bridge) a opět *Hrdelní pře* (The Crucible).

Další úspěšná divadelní hra Arthura Millera – *Po pádu* (After the Fall) vychází v Československu v letech 1964 (nakl. Dilia) a 1965 (nakl. Orbis) a je přeložena Lubou a Rudolfem Pellarovými. Autobiografické dílo nabízí podle Miloše Smetany (Divadelní a filmové noviny) možnost drsného sebepoznání. Podle Petra Pujmana v dramatu vystupují lidé, kteří ztratili víru v politické přesvědčení – konkrétně v socialismus.¹⁰⁶

Poslední dvě Millerovy divadelní hry, přeložené v šedesátých letech, se do českého prostředí dostávají, stejně jako i další dramata tohoto amerického spisovatele, pro svou kvalitu a úspěch. Jedná se o tyto hry: *Incident ve Vichy* (Incident at Vichy, 1965, nakl. Orbis, přel. Hana Budínová) a *Cena* (The Price, 1968, nakl. Dilia, přel. Luba a Rudolf Pellarovi).

Tennessee Williams byl významným americkým dramatikem, který pocházel z amerického Jihu, což ovlivnilo i jeho tvorbu. V šedesátých letech se u nás jméno Tennesseeho Williamse objevuje poprvé a tento autor se hned stává nejprekládanějším dramatikem a druhým nejčastěji překládaným americkým spisovatelem – vyšlo okolo deseti jeho knih. V podstatě tedy u nás bylo vydáno v tomto desetiletí osm dramát a jeden soubor jednoaktových her Tennesseeho Williamse. Nakladatelství (především

¹⁰⁶ PUJMAN, Petr. Doslov. In: MILLER, Arthur. *Incident ve Vichy*. Praha: Orbis, 1965, s. 63-67.

nakl. Dilia) se tak postarala, aby téměř každý rok byl český čtenář obeznámen s další novou hrou od tohoto amerického dramatika.

Do českého prostředí se tak v šedesátých letech postupně dostávají tyto Williamsovy divadelní hry: *Skleněný zvěřinec* (The Glass Menagerie, 1960, nakl. Dilia, přel. Ota Ornest), *Sestup Orfeův* (Orpheus Descending, 1961, nakl. Dilia, přel. Jan Grossman a Jiří Kolář), *Léto a dým* (Summer and Smoke, 1964, nakl. Orbis a nakl. Dilia, přel. Hana Budínová), *Tetovaná růže/Vytetovaná růže* (The Rose Tattoo, 1964, nakl. Orbis/1966, nakl. Dilia, přel. Hana Budínová), *Rodím se v plameni, vzkřikl pták Ohnivák* (Rice in Flame, Cried the Phoenix, 1965, nakl. Dilia, přel. Jiří Konůpek), *Královská cesta* (Camino Real, 1966, nakl. Dilia, přel. Stanislav Mareš), *Noc s leguánem* (The Night of Iguane, 1967, nakl. Dilia, přel. Luba a Rudolf Pellarovi) a *Království boží na zemi* (The Seven Descents of Myrtl, 1969, nakl. Dilia, přel. Ota Ornest).

Williamsův soubor jednoaktových her, který vychází roku 1966 v nakladatelství Orbis a je přeložen Hanou Budínovou, byl v Československu pojmenován 7x *Tennessee Williams* a obsahoval následující úspěšné hry tohoto významného amerického dramatika: *Podivný příběh jedné lásky* (Strangest Kind of Romance), *Dům na zbourání* (This Property is Condemned), *Autodafe* (Auto-Da-Fe), *27 vagonů bavlny* (27 Wagons Full of Cotton), *Milostný dopis lorda Byrona* (Lord Byron's Love Letter), *Mluv ke mně jako déšť* (Talk to Me like the Rain) a *Cosí nevysloveného* (Something Unspoken).

Divadelní hry Tennesseeho Williamse byly do češtiny přeloženy jako tvorba velmi hodnotná, ve které byl českému čtenářstvu představen svět Williamsových křehkých, bezbranných a traumatizovaných bytostí. Přestože se v Československu v šedesátých letech objevilo velké množství divadelních her tohoto amerického dramatika, tak čeští čtenáři stále očekávali i Williamsovo vrcholné drama *Tramvaj do stanice touha*, které ale v českém prostředí vyšlo až v devadesátých letech.¹⁰⁷

Všichni v této kapitole výše zmínění američtí spisovatelé patřili ke starší generaci amerických dramatiků, jež dosáhli vrcholu ve své tvorbě ve čtyřicátých a padesátých letech. Oproti nim mladá autorská generace amerických dramatiků tvořila ke konci let padesátých a v letech šedesátých. Tito mladí tvůrci divadelních her začali pojímat dramatický materiál odlišně. Ve svých dramatech projeví své antipatie ke

¹⁰⁷ ČERNÝ, Jindřich. Doslov. In: *Tennessee: Williams*. Praha: Orbis, 1964, s. 103-107.

konformismu a konvencím.¹⁰⁸ Nejvýznamnějším představitelem této mladé generace je americký dramatik Edward Albee, jehož dílo bylo v šedesátých letech také hojně překládáno do češtiny.

Edward Albee, pokládáný za „nejkrutějšího“ amerického básníka, který napadl americký sen, je v šedesátých letech pro české čtenáře naprosto novým americkým dramatikem. Poprvé je představen roku 1964, kdy vychází v nakladatelství Orbis soubor jeho čtyř dramat, který je nazván *Hry*. Výbor, jenž byl přeložen Wandou Zámeckou a kol., obsahuje Albeeho nejvýraznější divadelní hry, které vyvolaly světovou pozornost. Jedná se o tato dramata: *Stalo se v zoo* (The Zoo Story), *Pískoviště* (Sandbox), *Americký sen* (American Dream) a *Kdo se bojí Virginie Woolfové?* (Who's afraid of Virginia Woolf?). „The Zoo Story“ vychází téhož roku také samostatně v nakladatelství Dilia (přel. Wanda Zámecká). Název tohoto dramatu bývá překládán buď jako *Stalo se v Zoo* (především v knižních vydáních), nebo jako *Příběh ze zoo*.

Roku 1964 vychází také samostatně i Albeeho hra „Who's afraid of Virginia Woolf?“ (nakl. Dilia, přel. Luba a Rudolf Pellarovi), u níž nastal problém překladu do češtiny. V podstatě šlo o případ nepřeložitelné slovní hříčky, jelikož významná anglická představitelka modernismu Virginia Woolf, o jejímž významu se u nás v šedesátých letech ještě mnoho nevědělo, je v názvu divadelní hry Edwarda Albeeho přirovnávána k vlku (přímení „Woolf“ – anglicky vlk: „wolf“). Divadlo S. K. Neumanna se tak rozhodlo z důvodů neznalosti anglické spisovatelky českým prostředím a nemožnosti překladu přímení Woolf jako vlk, divadelní hru do češtiny volně přeložit a uvést pod názvem: *Kdopak by se Kafky bál?* Jméno význačného anglické spisovatelky Virginie Woolf tak bylo zaměněno za jméno známého velkého literáta Franze Kafku. „Vlk“ tak byl nahrazen „kavkou“ – slovní hříčka zůstala zachována, avšak význam byl posunut.¹⁰⁹ Drama je dodnes známo pod oběma názvy.

Postupně byly u nás v šedesátých letech přeloženy ještě tyto divadelní hry Edwarda Albeeho: *Smrt Bessie Smithové* (The Death of Bessie Smith, 1965, nakl. Dilia, přel. Bedřich Becher), *Křehká rovnováha* (A Delicate Balance, 1968, nakl. Dilia, přel. Luba a Rudolf Pellarovi) a *Všechno je v zahradě* (Everything in the Garden, 1969, nakl. Dilia, přel. František Vrba).

¹⁰⁸ LUKEŠ, Milan. Naděje amerického dramatu. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1964, č. 2, s. 199-208.

¹⁰⁹ LUKEŠ, Milan. Naděje amerického dramatu. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1964, č. 2, s. 199-208.

Také poměrně hojně překládaným americkým dramatikem byl v šedesátých letech v Československu Richard N. Nash. Od tohoto amerického spisovatele se roku 1961 v českém prostředí objevily hned tyto tři divadelní hry: *Děvčata z BrookValley* (The Young and Fair, přel. Bedřich Becher), *Hrst ohně* (Handful of Fire, přel. Bedřich Becher), *Obchodník s deštěm* (The Rainmaker, přel. Milan Lukeš) a *Pozor, jaguár!* (See the Jaguar, přel. Bedřich Becher a Jiří Kolář) – všechny vydány v nakladatelství Dilia. Dramata *Děvčata z BrookValley* a *Pozor, Jaguár!* se pro úspěch ještě v tomto desetiletí dočkala druhého vydání v nakladatelství Orbis.

V šedesátých letech byli v Československu přeloženi také dva američtí černošští dramatici – Lorraine Hansberry a Langston Hughes. Hana Budínová přeložila nejvýznamnější divadelní hru od Lorraine Hansberry - *Jak hrozen v parném slunci* (A Raisin in the Sun), která byla v časopise *Světová literatura*¹¹⁰ jmenována: *Jak rozinka na slunci*. Drama vyšlo v nakladatelství Dilia roku 1960. O dva roky později vychází v tomto nakladatelství i divadelní hra Langstona Hughese *Mulat* (Mulatto), kterou do češtiny přeložil Bedřich Becher.

¹¹⁰ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1964, č. 2. ISSN 0039-7075.

4 Zakázaná tvorba

I když v šedesátých letech dochází v Československu k zásadní liberalizaci ideologických vazeb, což vede mimo jiné i k možnostem překládat a vydávat velké množství zahraničních děl, která by ještě v letech padesátých nebylo možno do socialistického prostředí vůbec uvést, stále zde existuje režimní cenzura, která určuje, jaká díla budou českým čtenářům oficiálně předkládána.

Z ideologických důvodů tak nemohla být v šedesátých letech vydána část tvorby „Beat generation“ a provokativní román Vladimira Nabokova *Lolita*.

4.1 Beat generation

Přestože jsem se výše v kapitole „Poezie“ zmiňovala o tvorbě beatnické generace, kde jsem již nastínila fakt, že překlad některých básníků a básní „Beat generation“ nebyl v šedesátých letech možný, chtěla bych se zde tomuto hnutí jako celku věnovat více.

I když tvorba hnutí „Beat generation“ byla v šedesátých letech v Československu knižně vydána pouze částečně, přičemž nejskandálnější beatničí spisovatelé se vůbec touto formou do českého prostředí nedostali, bylo toto hnutí hojně diskutováno v literárních dobových časopisech, kde bylo na nejvýraznější protagonisty beatnické generace upozorněno a několik jejich děl zde bylo také časopisecky uveřejněno. Zmínky o „Beat generation“ najdeme v těchto článcích: M. Stewardová: *Americká mládež* (Plamen, 1961)¹¹¹, Miroslav Novák: *Každý sám svým pánembohem* (Světová literatura, 1965)¹¹², *Slovo má Josef Škvorecký* (Orientace, 1967)¹¹³, William Burroughs: *Smrt opiového Jonese* (Světová literatura, 1968, přel. František Jungwirth)¹¹⁴, Jan Zábrana: *Pound (and) Beatnici* (Světová literatura, 1969)¹¹⁵, Fernanda Pivano: *Vodíková hrací skříň* (Světová literatura, 1969)¹¹⁶ atd. Beatničí spisovatelé se tak do povědomí českých čtenářů mohli dostat alespoň takto

¹¹¹ STEWARDOVÁ, M. Americká mládež. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1961, č. 11, s. 14-20.

¹¹² NOVÁK, Miroslav. Každý sám svým pánembohem. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1965, č. 4, s. 165-194.

¹¹³ Slovo má Josef Škvorecký. *Orientace: literatura - umění - kritika*. 1967, č. 6, s. 28-38.

¹¹⁴ BURROUGHS, William. Smrt opiového Jonese. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1968, č. 4, s. 176-178.

¹¹⁵ ZÁBRANA, Jan. Pound (and) Beatnici. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1969, č. 4, s. 114-116.

¹¹⁶ PIVANOVÁ, Fernanda. Vodíková hrací skříň. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1969, č. 5, s. 117-139.

zprostředkovaně – díky odborným literárním časopisům, i když ani ty nepodávaly ucelený obraz o „Beat generation“.

Beatnická generace tak přichází v šedesátých letech do socialistického Československa jako něco poměrně sporného – existují zde rozličné názory, zda je tvorba a celé hnutí něco naprosto skandálního, či zda se jedná o nový nonkonformní pohled na literaturu. Zaměříme-li se následovně na výše zmíněné články o „Beat generation“, první, kdo se v šedesátých letech zabývá beatnickou generací, je M. Stewardová, která ve svém článku komplexně definuje „Beat generation“ - od jejich protagonistů a tvorby až po beatnický způsob života a společnou filozofii. M. Stewardová k celému hnutí zaujímá spíše kritický pohled – staví se proti beatnickému individualismu, kritizuje jejich nespoutanost a protest. Po tomto článku přichází až v roce 1964 studie Miroslava Nováka, v níž M. Novák představuje pro české prostředí novou filozofii zen-budhismus, kterou byla beatnická generace ovlivněna. Tuto filozofii M. Novák v případě amerických beatníků přibližuje jako „americký existencialismus“, ve kterém si protagonisté hnutí snažili najít vlastní postoj ke světu. Nejkladněji se k přínosu „Beat generation“ staví spisovatel a překladatel Josef Škvorecký: „...beatnici a co já vím, mají obrovský význam, velice důležitou funkci, protože rozrážejí konvence, které mohou mařit, brzdit život.“¹¹⁷

Beatnické hnutí bylo v šedesátých letech pro české prostředí natolik rozporuplné, že se mnozí čeští literární teoretici pokoušeli reflektovat i názory ze zahraničí, jež pak časopisecky uveřejňovali. Například Jan Zábrana přináší ve svém článku *Pound (and) Beatnici* názor americké spisovatelky a literární teoretičky Erzy Pound, která se k hnutí „Beat Generation“ vyjadřuje velmi pozitivně. Vyzdvihuje zde především tvorbu A. Ginsberga a L. Ferlinghettiho. Roku 1969 byla zase v časopise *Světová literatura* uvedena a přeložena studie od italské překladatelky Allena Ginsberga, odbornice a velké znalkyně „Beat generation“ Fernandy Pivanové. Ta zde českého čtenáře podrobně seznamuje s celým beatnickým hnutím a zejména s A. Ginsbergem.

Jediná prozaická tvorba „Beat generation“, která vyšla v šedesátých letech v Československu, je výběr z několika románů Jacka Kerouacka pojmenovaný *Říjen v železniční zemi*. Jsou zde obsaženy ukázky z těchto Kerouackových knih: *Podzemníci* (The Subterraneans), *Na cestě* (On the Road), *Dharmoví tuláci* (Dharma Bums) a *Book*

¹¹⁷ Slovo má Josef Škvorecký. *Orientace: literatura - umění - kritika*. 1967, č. 6, s. 30.

of *Dreams* (Kniha snů). Tento soubor vyšel roku 1963 v nakladatelství SNKLU a byl přeložen Janem Válkem, který již v roce 1961 časopisecky uveřejnil několik ukázek z Kerouackovy tvorby ve *Světové literatuře*¹¹⁸. Zde vyšla i roku 1967 novela Jacka Kerouacka *Satori v Paříži* (*Satori in Paris*)¹¹⁹.

Další přední prozaik „Beat generation“, William S. Burroughs, byl českému čtenářstvu představen pouze časopisecky, a to roku 1968 v časopise *Světová literatura*, kde byl Františkem Jungwirthem přeložen jeho text: *Smrt opiového Jonese*. Tato ukázka z jeho díla zde byla účelně uvedena jako důkaz o určité neserióznosti a skandálnosti jak Williama S. Burroughse, tak i celé beatnické generace. Díky překladu právě tohoto tehdejšímu režimu hodícího se Burroughsova díla tak český čtenář pojal tohoto beatnického básníka pravděpodobněji za nemocného narkomana než úspěšného autora inovativní tvorby. Vzhledem k tomu byla díla Williama S. Burroughse knižně vydána až v devadesátých letech, obdobně jako tomu bylo i v případě Allena Ginsberga.

Pro české prostředí byla tvorba „Beat generation“ něco nového, rozporuplného a často skandálního. Beatníci byli mladí, bohémští a individualističtí nonkonformisté, kteří mohli znamenat pro českou socialistickou společnost, založenou na kolektivní filozofii a nesvobodě, určité riziko. Z tohoto důvodu bylo uvedení beatnické generace do komunistického Československa velmi rozporuplné – nastaly zde tendence generaci spíše kritizovat a tím tak odradit od jejich životního stylu, který skýtal pro režim určitá nebezpečí. Tvorba některých beatníků byla přeložena jen částečně a ti „nejskandálnější“, jako Allen Ginsberg a William S. Burroughs, nebyli za komunismu vydáni vůbec.

4.2 Lolita

Lolita je považována za jedno z nekontroverznějších děl dvacátého století, které pro svou nemorálnost zprvu nemohlo vyjít ani ve Spojených státech amerických, kde román Vladimir Nabokov napsal a následně se pokoušel vydat. Kniha se poprvé mezi čtenáře dostala až ve Francii a když se pak díla zastali velcí spisovatelé jako Graham Greene nebo John Steinbeck, kniha mohla vyjít i v jiných státech, přičemž ale stále probíhaly nejruznější diskuse jak dílo hodnotit a zda jej vůbec přijmout.¹²⁰

¹¹⁸ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1961, č. 3. ISSN 0039-7075.

¹¹⁹ *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1967, č. 5. ISSN 0039-7075.

¹²⁰ *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1968, č. 8.

V Československu se dílo poprvé zprostředkovaně objevuje už roku 1960 v časopise *Světová literatura*, kde Petr Pujman recenzuje tento román.¹²¹ Už z názvu recenze – *Nabokov, Lolita a ubohost* – je patrné Pujmanovo jednoznačné hledisko – *Lolita* je zde nekompromisně odsouzena. Petr Pujman ve svém článku uveřejňuje i protichůdné názory a reakce za zahraničí, přičemž sám se staví na stranu kritiků, kteří román považují za skandální a „chorobný“. Zdůrazňuje, že toto kontroverzní dílo je důkazem toho, co vše může vyjít na Západě. Morálním problémem je zde příliš otevřená sexualita a veřejné neodsouzení patologického chování hlavní postavy. Petr Pujman nechápe, jak západní kritiky mohly knihu chválit a považovat ji za velké dílo mistrného vypravěčství – jejich postoj hodnotí takto: „Aťsi svinstvo, hlavně že krásně upraveno a mistrně prezentováno“¹²² To, že *Lolita* vzbudila naprosté pohoršení a její vstup do literatury byl nejen pro Petra Pujmana naprosto skandálním činem, dokazuje i závěrečná věta této recenze: „*Lolita* je výkal, zabalený do krásného papíru.“¹²³

Kniha je opět řešena až roku 1968 v časopise *Plamen*, kde je záměrně zveřejněna jedna ze sugestivních scén z knihy, jež zprvu tolik vadily americké společnosti a následně i dalším zemím.¹²⁴ I po uveřejnění této ukázky je zřejmé, že román *Lolita* v komunistickém Československu oficiálně vyjít nemohl, jelikož režim se veřejně stavěl proti jakékoli formě sexuality, která by nějak mohla formovat společnost. Román byl v Sovětském svazu dle očekávání odsouzen ještě mnohem ostřeji. A tak toto nejvýznamnější dílo Vladimíra Nabokova v českém prostředí vychází až v devadesátých letech, po pádu komunismu.

¹²¹ PUJMAN, Petr. Nabokov, Lolita a ubohost. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1960, č. 2, s. 231-233.

¹²² PUJMAN, Petr. Nabokov, Lolita a ubohost. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1960, č. 2, s. 233.

¹²³ PUJMAN, Petr. Nabokov, Lolita a ubohost. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1960, č. 2, s. 233.

¹²⁴ NABOKOV, Vladimír. *Lolita*. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1968, č. 8, s. 90-103.

Závěr

Šedesátá léta znamenala pro socialistické Československo, žijící od února 1948 v totalitní nesvobodě, velký zlom, který přinášel uvolňování ideologických vazeb ve všech směrech života. Významnou oblastí, kde došlo v tomto desetiletí k zásadní liberalizaci, byl kulturní život a rozvoj umění v Československu, přičemž nejzásadnějším krokem bylo „pootevření západních hranic“ a možnost seznámit se tak zprostředkovaně i s uměním a kulturou ze Západu. V literatuře tento trend představoval především možnost překladu mnoha nových děl ze zahraničí, přičemž velmi atraktivní se pro české čtenáře stala právě tvorba amerických autorů, kteří byli díky tenzi mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem v době před šedesátými lety často neschvalováni.

Překládová tvorba americké literatury v šedesátých letech, již jsem se věnovala v této práci, znamenala pro české prostředí oproti letům předešlým velký předěl. Docházelo zde k „přilivu“ americké literatury širokého žánrového spektra, přičemž jisté žánry byly do češtiny překládány v plné šíři, některé podléhaly částečné ideologické cenzuře a některé ani v tomto desetiletí být přeloženy nemohly.

Výraznou překladatelskou tendencí se stal odklon k překladu tzv. lehčích literárních žánrů, a tak největší množství americké literatury překládané do češtiny tvořila v šedesátých letech dobrodružná literatura pro děti a mládež a detektivní literatura. Překladatelé se uchýlili k překladu právě těchto žánrů, jelikož tato literatura nepodléhala socialistické cenzuře. I když nutno dodat, že detektivní literatura, oproti literatuře dobrodružné, patřila v padesátých letech k režimem nepovolovaným žánrům, a tak překlad amerických detektivek do češtiny byl v šedesátých letech jistě přínosem. Také velmi zásadním činem byl překlad děl Raye Bradburyho, díky čemuž se v tomto desetiletí český čtenář poprvé seznámil i se science fiction literaturou.

Většina děl ostatních v šedesátých letech k nám se dostávajících prozaických žánrů, v nichž se američtí autoři kriticky zaměřují na určité aspekty společnosti, života a různých událostí, režim využívá ke kritice amerického kapitalismu a celých USA. Je zde zneužito americké demokratické otevřenosti autorů, kteří pouze reflektují dobu, v níž žijí. Cenzura se tak snaží českému čtenáři vnutit obraz odstrašujícího života ve Spojených státech amerických a ubezpečit ho, že „takové věci“ se v naší „bezproblémové a spravedlivé“ republice nestávají. A jelikož za komunismu prakticky

nebylo možné do zahraničí vycestovat, konfrontace situace a problémů ve východním bloku a na Západě byla pro české obyvatelstvo nemožná.

Nejvýrazněji se tyto tendence objevují u českých překladů naturalistických knih, kde základní projevy naturalistické literatury - kritizovat a upozorňovat na problémové společenské jevy - jsou zneužity ke kritice amerického kapitalismu, a na základě naturalistického vyobrazení extrémních podmínek tak socialistická cenzura českým čtenářům předkládá mylný obraz života ve Spojených státech amerických.

Próza válečné tematiky (včetně tzv. ztracené generace) a literatura amerického Jihu se do českého prostředí v šedesátých letech dostávala poměrně hojně. Vyskytovaly se zde důvody překladu jak překladatelsky čistě iniciátorské, s cílem přinést kvalitní dílo do českého prostředí, tak i prorežimní - se snahou poukázat na určité problémy americké společnosti.

Velkým literárním posunem jsou pro české prostředí také překlady tzv. nových amerických spisovatelů, jež zahrnují kromě židovských autorů - Saula Bellowa, Philipa Rotha a Bernarda Malamuda – také tato známá jména: James Jones, William Styron, Truman Capote a John Updike. Díky nim se čeští čtenáři mohli seznámit s aktuální moderní americkou prózou.

Americká poezie a americké drama se do českého prostředí dostávají poměrně nekomplikovaně. Je sice pravda, že překlad amerických básníků a jejich tvorby není v Československu plně kompletní a obsahuje určité „mezery“ (stále zde chybí překlad amerických básnických sbírek ze třicátých a čtyřicátých let), avšak překladová tvorba šedesátých let a také antologie, jež představuje americké básníky nejmladší generace, tyto nedostatky dohánějí. Co se týká dramatické tvorby, přinesla šedesátá léta do Československa jména těch nejvýznamnějších amerických dramatiků, od nichž byly přeloženy jejich nejznámější divadelní hry, což znamenalo pro naše kulturní bohatství velký přínos.

Tvorba, která byla komunistickým režimem neschvalovaná, a tak nemohla v šedesátých letech oficiálně knižně vyjít, byla literaturou, jež jistým způsobem šokovala, a proto vzbuzovala v socialistickém zřízení obavy, aby chod státu a chod přivyké společnosti nijak negativně neovlivnila. Proto byl zakázán překlad některých protagonistů a děl nonkonformního hnutí „Beat generation“ a proto také v Československu za komunistického režimu nevyšel kontroverzní román Vladimira Nabokova *Lolita*, který byl v českém prostředí literárními kritiky tvrdě odsouzen.

Nejpřekládanějšími americkými spisovateli šedesátých let se stali tito klasičtí autoři: Jack London, Mark Twain, John Steinbeck, Tennessee Williams a Ernest Hemingway. Do češtiny od nich bylo přeloženo okolo deseti titulů.

Velmi často byl překlad amerických děl bezvýhradnou zásluhou českých překladatelů, kteří tak díla iniciativně přinesli do českého prostředí. A co více, někteří z nich se zasloužili o překlad všech nebo většiny titulů svých oblíbených amerických autorů. Američtí spisovatelé dobrodružné literatury měli zpravidla své přední překladatele – tvorba J. F. Coopera byla přeložena Vladimírem Henzlem, Jiří Pober přeložil knihy Richarda Halliburtona a obsáhlé dílo Marka Twaina bylo přeloženo Františkem Gelem. O překlad básnické tvorby Robinsona Jefferse se zasloužil Jiří Kolář, který v šedesátých letech přeložil kompletní dílo tohoto amerického básníka. Velkým přínosem byla také práce Jana Zábrany, který přeložil básnickou tvorbu „Beat generation“ a tím tak českému čtenářstvu hnutí částečně představil. Jiří Kolář a Jan Zábrana díla amerických básníků nejen do češtiny přeložili, ale se i pokusili své oblíbené americké spisovatele českým čtenářům představit a přiblížit ve vlastních dodatcích připojených k těmto překladům a ve svých příspěvcích v dobových literárních časopisech.

Dále bych zde chtěla upozornit na jméno českého spisovatele a překladatele Josefa Škvoreckého, který v šedesátých letech přeložil a českému prostředí tak představil mnoho děl svých oblíbených amerických autorů (Ernest Hemingway, Raymond Chandler, F. C. Fitzgerald, William Faulkner atd.). Mimoto u nás v šedesátých letech patřil Josef Škvorecký k předním znalcům angloamerické literatury, a tak mnoho amerických překladů bylo opatřeno právě jeho doslovy a poznámkami.¹²⁵ Velmi často se také jeho jméno objevovalo v odborných literárních časopisech (*Světová literatura*, *Plamen*, *Orientace*), kde byly uvedeny jeho příspěvky, recenze a literární studie.

Je tedy zřejmé, že šedesátá léta měla velmi zásadní význam pro naše kulturní a literární bohatství. Toto desetiletí přineslo do českého prostředí velké množství nejen amerických překladů, z kterých pak čtenáři mohli čerpat též v době normalizace a v letech nadcházejících. Šedesátá léta jsou považována za dobu relativní svobody v uzavřeném totalitním období. Díky tomuto desetiletí tak mohli čeští čtenáři uprostřed

¹²⁵ Josef Škvorecký. In: *Databáze českého uměleckého překladu* [online]. © 2008–2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/Josef%20%C5%A0kvoreck%C3%BD>

čtyřiceti let vlády komunismu nahlédnout do zahraniční literární produkce, která se oficiálně a plně svobodně začala v českém prostředí vydávat až po roce 1989.

Bibliografie

Knižní publikace

- KOSTKOVÁ, Helena. Šedesátá léta: zlatý věk české prózy. In: *Zlatá šedesátá: česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a ... zklamání*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2000, s. 19-30.

Internetové zdroje

- Albatros (nakladatelství). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Albatros_\(nakladatelstv%C3%AD\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Albatros_(nakladatelstv%C3%AD))
- Arthur Miller. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Arthur_Miller
- Dilia. *Dilia 2000* [online]. [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.dilia.cz/index.php/o-nas>
- Ellery Queen. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Ellery_Queen
- Eugene: O'Neill. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Eugene_O%27Neill
- Evan Hunter. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Evan_Hunter
- Fantastika. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fantastika>
- František: Gel. In: *Databáze překladů* [online]. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/Franti%C5%A1ek%20Gel>

- Josef Škvorecký. In: *Databáze českého uměleckého překladu* [online]. © 2008–2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.databaze-překladu.cz/prekladatel/Josef%20%C5%A0kvoreck%C3%BD>
- Kamil Bednář. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2006-2008 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=21>
- *Národní knihovna České republiky* [online]. 1997 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.nkp.cz/>
- Naše vojsko. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Na%C5%A1e_vojsko
- Rex Stout. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rex_Stout
- Thomas McGrath: Brány ze slonoviny, brány z rohu. In: *LEGIE - databáze knih Fantasy a Sci-Fi* [online]. 2005-2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.legie.info/kniha/3223-thomas-mcgrath-brany-ze-slonoviny-brany-z-rohu>

Odborné časopisy a články

- BARTUŠKA, Antonín. Obeznamení s americkou poezií?. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1968, č. 2, s. 107-110.
- BONOVSKEJ, Philip. Americké naděje. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1960, č. 6, s. 51-53.
- BONOVSKEJ, Philip. J. D. Salinger: Kdo chytá v žitě. *Světová literatura*. 1960, č. 3, s. 157-158.
- BURROUGHS, William. Smrt opiového Jonese. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1968, č. 4, s. 176-178.
- CHALOUPKA, Otakar. Na okraj science fiction. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1961, č. 2, s. 89-93.
- KOCOUREK, Vítězslav. Tři noví Američané. *Plamen*. 1966, č. 1, s. 148-151.

- NABOKOV, Vladimír. *Lolita. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1968, č. 8, s. 90-103.
- NOVÁK, Miroslav. Každý sám svým pánembohem. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1965, č. 4, s. 165-194.
- PIVANOVÁ, Fernanda. Vodíková hrací skříň. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1969, č. 5, s. 117-139.
- *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1965, č. 1-6.
- *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1968, č. 6-10.
- *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1968, č. 2.
- *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1965, č. 2-6.
- *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. Praha: Svaz českých spisovatelů, 1968, č. 8.
- PUJMAN, Petr. Nabokov, Lolita a ubohost. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1960, č. 2, s. 231-233.
- PUJMAN, Petr. Nad americkým válečným románem. *Plamen*. 1960, č. 3, s. 123-125.
- Slovo má Josef Škvorecký. *Orientace: literatura - umění - kritika*. 1967, č. 6, s. 28-38.
- Současná americká poezie. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1966, č. 7, s. 63-72.
- STEWARDOVÁ, M. Americká mládež. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1961, č. 11, s. 14-20.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1964, č. 4. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1965, č. 5. ISSN 0039-7075.

- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1965, č. 4. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1961, č. 2. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1960, č. 4. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1961, č. 6. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1964, č. 2. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1961, č. 3. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1967, č. 5. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1963, č. 6. ISSN 0039-7075.
- *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: Odeon, 1969, č. 5. ISSN 0039-7075.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Historický román Williama Styrona. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1968, č. 3, s. 87-91.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Marnotratný syn americké prózy. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1964, č. 5, s. 36-40.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Nápady čtenáře detektivek. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1965, č. 4, s. 77-94.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Nesrozumitelný Faulkner. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1963, č. 3, s. 141-156.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Společný jmenovatel. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1962, č. 12, s. 91-98.
- VÁLEK, Jan. Bellowův Herzog. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1965, č. 3, s. 255-233.

- VANČURA, Zdeněk. Sedm pozoruhodných amerických románů. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1964, č. 1, s. 80-85.
- ZÁBRANA, Jan. Pound (and) Beatnici. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1969, č. 4, s. 114-116.

Dodatky knih

- BEDNÁŘ, Doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Sbohem moře*. Praha: Mladá fronta, 1968, s. 103-109.
- BEDNÁŘ, Kamil. Básníkův životopis. In: JEFFERS, Robinson. *Básně z jestřábí věže*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 115-117.
- BEDNÁŘ, Kamil. Překladatelova poznámka. In: JEFFERS, Robinson. *Pastýřka putující k dubnu*. Praha: Mladá fronta, 1961, s. 91-95.
- BEDNÁŘ, Kamil. Samotář, myslící na osud lidstva: doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Básně z jestřábí věže*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 5-21.
- BLAHOŽ, Josef. Doslov a informace o právu v USA. In: GARDNER, Erle Stanley. *Soud posledního odvolání*. Praha: Orbis, 1968, s. 312-347.
- BUČEK, Josef. ...(?)!!!...: doslov. In: HELLER, Joseph. *Hlava XXII*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 501-508.
- ČERNÝ, Jindřich. Doslov. In: *Tennessee: Williams*. Praha: Orbis, 1964, s. 103-107.
- EMMEROVÁ, Jarmila. Doslov. In: BRADBURY, Ray. *Ilustrovaná žena*. Praha: Československý spisovatel, 1968, s. 243-245.
- GÖTZ, František. Eugene O'Neill: tvůrce tradice amerického dramatu. In: O'NEILL, Eugene. *Smutek sluší Elektře*. Praha: Orbis, 1960, s. 191-207.
- HÁJEK, Igor. Doslov. In: CAPOTE, Truman. *Snídaně u Tiffanyho*. Praha: Československý spisovatel, 1969, s. 105-106.
- HÁJEK, Igor. Doslov. In: COOPER, James Fenimore. *Stopař*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1968, s. 185-189.
- HÁJEK, Igor. Doslov. In: STEINBECK, John. *Plán Tortilla*. 2. vyd. Praha: SNKLHU, 1960, s. 194. – celk. s. 193-196

- HÁJEK, Igor. Hříbě mezi mrakodrapy: doslov. In: SALINGER, J. D. *Kdo chytá v žitě*. Praha: SNKLHU, 1960, s. 223-230.
- HOFFMEISTER, Adolf. Doslov. In: HALLIBURTON, Richard. *Toulky světem*. Praha: SNDK, 1963, s. 406-415.
- HORNÁT, Jan. Caldwellův sociální román: doslov. In: CALDWELL, Erskine. *Tragický kus země*. Praha: Svoboda, 1967, s. 148-149.
- HORNÁT, Jaroslav. Doslov. In: CAPOTE, Truman. *Luční harfa*. Praha: SNKLU, 1965, s. 106-109.
- HORNÁT, Jaroslav. Norman Mailer – Enfant terrible americké literatury. In: MAILER, Norman. *Nazí a mrtví*. Praha: Odeon, 1969, s. 563-566
- KRUŽÍK, František. Poznámka historika. In: HEMINGWAY, Ernest. *Komu zvoní hrana*. 5. vyd. Praha: Mladá fronta, 1962, s. 443-451.
- MASNEROVÁ, Eva. Doslov. In: BELLOW, Saul. *Ani den!*. Praha: Mladá fronta, 1966, s. 177-182.
- NENADÁL, Radoslav. Doslov. In: LONDON, Jack. *Bílý Tesák*. 3. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s. 164 - 167.
- NENADÁL, Radoslav. Paralely života a umírání: doslov. In: MCCULLERS, Carson. *Hodiny bez ručiček*. Praha: Mladá fronta, 1965, s. 243-250.
- OUTRATOVÁ, Eva. Stanley Ellin: doslov. In: ELLIN, Stanley. *Klíč k Nicholsově ulici*. Praha: Mladá fronta, 1965, s. 161-162.
- POBER, Jiří. Doslov. In: HALLIBURTON, Richard. *Nádherné dobrodružství*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1966, s. 208-211.
- POLIŠENSKÝ, Josef. Doslov. In: COOPER, James Fenimore. *Lovec jelenů*. Praha: SNDK, 1960, s. 491-494.
- PROCHÁZKA, Vladimír. Doslov. In: STEINBECK, John. *Hrozny hněvu*. 6. vyd. Praha: SNKLU, 1963, s. 397-406.
- PUJMAN, Petr. Doslov. In: MILLER, Arthur. *Incident ve Vichy*. Praha: Orbis, 1965, s. 63-67.
- PUTÍK, Jaroslav. To, co vidíte, jsou slzy: doslov. In: FAULKNER, William. *Báj*. Praha: SNKLU, 1961, s. 459 - 463.

- SCHEJBAL, Jaroslav. Epický svět Johna Steinbecka: doslov. In: STEINBECK, John. *Toulavý autobus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1966, s. 141-151.
- SMRŽ, Vladimír. Doslov. In: TWAIN, Mark. *Dobrodružství Toma Sawyera*. 3. vyd. Praha: SNDK, 1961, s. 253-260.
- STIBITZ, František. Poznámka. In: BALAMUD, Bernard. *Smolař*. Praha: Olympia, 1968, s. 226-230.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Poznámka překladatele. In: HEMINGWAY, Ernest. *Sbohem, armádo!*. 2. vyd. Praha: SNKLU, 1965, s. 287-288.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Poznámka. In: BALAMUD, Bernard. *Idioti mají přednost*. Praha: Odeon, 1966, s. 118-120.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Proč je Chandler něco víc než... In: CHANDLER, Raymond. *Vysoké okno*. Praha: Odeon, 1969, s. 191-199.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Tříkrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 641-650.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Vražda jako jedna ze společenských her. In: QUEEN, Ellery. *Přestupní stanice*. Praha: Mladá fronta, 1968, s. 237-245.
- ŠŤASTNÝ, A. J. Doslov. In: LONDON, Jack. *Martin Eden*. 3. vyd. Praha: SNKLU, 1962, s. 381-387.
- VALJA, Jiří. Faulknerův dědeček automobil: doslov. In: FAULKNER, William. *Pobertové: reminiscence*. Praha: SNKLU, 1965, s. 265-268.
- VANČURA, Zdeněk. Dos Passosovo vrcholné dílo. In: DOS PASSOS, John. *Dva a čtyřicátá rovnoběžka*. 4. vyd. Praha: SNKLU, 1964, s. 373-376.
- VANČURA, Zdeněk. Doslov. In: CRANE, Stephen. *Maggie, dítě ulice*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 93-98.
- VANČURA, Zdeněk. Doslov. In: DREISER, Theodore. *Stoik*. Praha: SNKLU, 1964, s. 346-349.
- VANČURA, Zdeněk. Doslov. In: DREISER, Theodore. *Tajfun*. Praha: Odeon, 1969, s. 280-281.
- VANČURA, Zdeněk. Klasické dílo socialistické literatury: doslov. In: SINCLAIR, Upton. *Džungle*. Praha: SNKLU, 1962, s. 381-386.

- VANČURA, Zdeněk. Nový styl Trumana Capota: doslov. In: CAPOTE, Truman. *Chladnokrevně: pravdivé vyličení čtyřnásobné vraždy a jejích důsledků*. Praha: Odeon, 1968, s. 273-275.
- VANČURA, Zdeněk. Poznámka. In: ROTH, Philip. *Sbohem, město C*. Praha: Odeon, 1966, s. 124-126.
- VANČURA, Zdeněk. Roth a Amerika: doslov. In: ROTH, Philip. *At' se děje, co se děje*. Praha: Odeon, 1968, s. 651-653.
- VANČURA, Zdeněk. Svědectví o zrodu monopolitního kapitalismu: dodatek. In: DREISER, Theodore. *Titán*. Praha: SNKL, 1962, s. 521-535.
- VRBA, František. Autor jazzového věku: doslov. In: FITZGERALD, Francis Scott. *Diamant velký jako Ritz*. 2. vyd. Praha: SNKLU, 1964, s. 267-272.
- VRBA, František. Doslov. In: BRADBURY, Ray. *Martánská kronika*. Praha: Mladá fronta, 1963, s. 203-208.
- VRBA, František. Na tváři lehký smích, hluboký v srdci žal: doslov. In: HEMINGWAY, Ernest. *Fiesta : I slunce vychází*. Praha: Mladá fronta, 1966, s. 185-187.
- ZÁBRANA, Jan. Fakta, poznámky a citáty o poezii Gregory Corsa. In: CORSO, Gregory. *Mokrý moře*. Praha: SNKLU, 1964, s. 129-139.
- ZÁBRANA, Jan. Poznámka překladatele. In: FERLINGHETTI, Lawrence. *Startuji ze San Francisca*. Praha: Mladá fronta, 1964, s. 83-87.